

A Színkritikusok Díja

2001/2002

- **A legjobb új magyar dráma:** HÁY JÁNOS: A GÉZAGYEREK
- **A legjobb előadás:** SZENT GYÖRGY ÉS A SÁRKÁNY
(Katona József Színház, rendezte: Zsámbéki Gábor)
- **A legjobb rendezés:** GALILEI ÉLETE
(Szeged, rendezte: Zsótér Sándor)
- **A legjobb szórakoztató/zenés előadás:** –
- **A legjobb alternatív előadás:** W – MUNKÁSCIRKUSZ
(Krétakör Színház, rendezte: Schilling Árpád)
- **A legjobb gyerekelőadás:** RETEMETESZ
(Kolibri Színház, rendezte: Balla Margit) és ÁRNYAK SZÍNHÁZA (Círóka Bábszínház, rendezte: Rumi László)
- **A legjobb női főszereplő:** TÖRÖCSIK MARI
(Szent György és a Sárkány, Katona József Színház)
- **A legjobb férfi főszereplő:** KIRÁLY LEVENTE
(Galilei élete, Szeged)
- **A legjobb női mellékszereplő:** SCHELL JUDIT
(A kripli, Radnóti Színház)
- **A legjobb férfi mellékszereplő:** TRILL ZSOLT
(Bolha a fülbe; Álszentek összeesküvése, Új Színház)
- **A legjobb díszlet:** KHELL CSÖRSZ
(Szent György és a Sárkány, Katona József Színház)
- **A legjobb jelmez:** SZAKÁCS GYÖRGYI
(Szent György és a Sárkány, Katona József Színház; Erdő, Kaposvár)
- **A legígéretesebb pályakezdő:** REZES JUDIT
(Szézbombázva, Thália Színház; Top Dogs, Kamra)
- **Különdíj:** MÁCSAI PÁL a Madách Kamara megújításáért
- **A Fővárosi Önkormányzat Különdíja:** ILJA PRÓFÉTA
(Sepsiszentgyörgy, rendezte: Boczárdi László)
a Vendégségben Budapesten című sorozat vendéjátéka

A törvények rugalmas kezelésére, módosítására időnként szükség van. Például most, amikor egy valójában az előző évadban bemutatott gyerekelőadást is díjazunk, jóllehet az önmagunk szabta „törvények” szerint csak az adott évad bemutatói jöhethének szóba. A Círóka Bábszínház *Leporello első könyve* című produkciója azonban gyakorlatilag csak a 2001–2002-es évadban volt látható, a szélesebb szakma számára is hozzáférhető, ezért kapott számos szavazatot, s ezért döntöttünk úgy, hogy ezeket a voksokat figyelembe vesszük. De mert úgy éreztük, igazságtalan lenne, ha emiatt egy ideji bemutató eszne az elismeréstől, a másik legtöbb pontot elért előadást, a Kolibri Színház *Retemetesz* című produkcióját is örömmel díjazzuk. Örömmel, mert az elismerés gesztusa részünkről az értékek születése feletti öröm kifejezésének szerény lehetősége és formája. Ezért szaporodnak a díjak, ezért születnek nehezen definiálható, egymástól nehezen elválasztható kategóriák. A legjobb előadás és rendezés megkülönböztetése például elméletileg nem, de gyakorlatilag jobbra igen nehéz, kitűnő lehetőség viszont több értékes, jelentős produkció elismerésére. Valójában a legjobb alternatív előadás kategóriája is ezt a célt szolgálja, mert miközben jól körülhatárolható, hogy esztétikailag, stílusosan a formanyelvükben, gondolkodásmódjukban új, a színházi konvenciókkal szakító produkciók tartoznak ide, strukturálisan pedig – filmes kifejezéssel élve – a függetlenek, a strukturán kívüliek, tehát a nem költségvetési intézményekben születő művek, a művészi értéket, jelentőséget tekintve nincs szó semmiféle hierarchiáról, csak minél több jó, fontos előadás értékeléséről, díjazásáról. A kategóriáknak ezen átjárhatósága okán nemegyszer megesett, hogy egy-egy előadás különböző kategóriákban kapott pontjainak összesítése döntötte el, végül is melyik produkció melyik díjat kapja. Ezt a próbát az idén is el kellett végeznünk, hiszen mind a *Szent György és a Sárkány*, mind a *Galilei* s a *W – Munkáscirkusz* bőven kapott szavazatokat a legjobb előadás és a legjobb rendezés kategóriájában egyaránt (az utóbbi legjobb alternatív előadásként is). A szavazatok összesítésének eredményeként ezek bizonyultak az évad legjelentősebb előadásainak, de mert a *Szent György* előadásként, a *Galilei* pedig rendezésként a másik kettőnél több voksot kapott, kézenfekvő volt, hogy az

ennek megfelelő díjat kapják. A legjobb alternatív előadás díja „törvényeink” szerint kiadhatatlan lett volna, hiszen a *W – Munkáscirkuszra* „csak” négyen szavaztak ebben a kategóriában (holott pillanatnyi státusát és szellemiségét tekintve a legteljesebb mértékben alternatívának, függetlennek mondható), de mert előadásként és rendezésként is jelentős pontszámot tudhat magáénak (mint említettem, a kategóriák átjárhatósága, átfedése igen nagy), ez esetben összevontuk ezeket.

A kategóriákkal ugyanakkor hangsúlyokat is szeretnénk érzékelteni, különböző területek, műfajok fontosságára, felelősségére, értékeire és jelentős minőségeire felhívni nyomatékkal a figyelmet. Így született tavaly a legjobb gyerekelőadás, néhány évvel korábban pedig a legjobb szórakoztató és/vagy zenés előadás díja. Ez utóbbit ebben az évben nem tudtuk kiadni, azon a régi „törvényünkön” ugyanis nem változtattunk, hogy legalább öt szavazat kell egy-egy díj odaítéléséhez. Miként az az önkorlátozó szabályunk sem módosult, hogy a szavazásra minimum hetven látott előadás jogosít fel. S a voksolás módszere és értékelése is a régi: egy-egy kategóriában három jelölt állítható, az első helyezést három, a második kettő, a harmadik egy pontot ér. Hogy a módszer bevált, mi sem bizonyítja jobban, mint hogy tagjai bevallása szerint a POSZT zsűrije is ezzel dolgozott. Másként nem is befolyásolhattuk volna döntéseiket, az ettől való félelem miatt ugyanis csírájában halt el az ötlet, hogy a kritikusként esetleg a Pécsi Országos Színházi Találkozó eléjén adjuk át. (Természetesen más ellenérvek is felvetődtek, a mi részünkről is. Ezért, mondhatni, közös megegyezéssel tettünk le erről a tervről.) Az efféle aggodalom egyébként nem alaptalan, és fordítva is jogos. Némegyszer éreztem már úgy magam is, hogy az országos színházi találkozó díjai akár tudat alatt, de befolyásolják a kritikusok szavazatait. (Az egybeesés oka persze lehet a vitathatatlan érték is.) Mindenesetre ezúttal jelentős mértékben eltér a kritikusok, illetve a POSZT zsűrije által díjazottak listája, ami többek közt azt mutatja, hogy az elmúlt évadban valóban számos érték született.

SZÚCS KATALIN
a Kritikus-céh elnöke

BOGÁCSI ERZSÉBET

Népszabadság

- **A legjobb új magyar dráma:** –
- **A legjobb előadás:** –
- **A legjobb rendezés:** MACBETH (Budapesti Kamara, rendezte: Alföldi Róbert)
- **A legjobb szórakoztató/zenés előadás:** –
- **A legjobb alternatív előadás:** –
- **A legjobb gyerekelőadás:** –
- **A legjobb női főszereplő:** –
- **A legjobb férfi főszereplő:** KASZÁS ATTILA (*Téli rege*, Pesti Magyar Színház; *Don Juan*, Kecskemét) – SZÉLES LÁSZLÓ és BEZERÉDI ZOLTÁN (*A revizor*, Pécs)
- **A legjobb női mellékszereplő:** –
- **A legjobb férfi mellékszereplő:** –
- **A legjobb díszlet:** –
- **A legjobb jelmez:** –
- **A legígéretesebb pályakezdő:** –
- **Különdíj:** HORVÁTH KÁROLY színházi zenei munkásságáért

Egyre fogyatkozik a listám. Egyre kevésbé szeretnék megalkudni viszonylagos értékekkel. Különösen akkor nem tehetem, amikor a legjobbakat kellene megneveznem. Nem tudom másképp értékelni a múlt évadban látottakat, mint tette a minap Ivan Nagel az országos színházi találkozó amúgy változatosnak ítélt mezőnyét illetően. Hiányzik a reveláció! Igen, leginkább magam is a kiemelkedőt, a varázslatosan megragadót nélkülözöm. Pontosan azokat a teljesítményeket, amelyekből tízennégyeszer hármát kellene találnom e lajstromra.

Erre az évadra úgy fogok emlékezni, mint amikor Alföldi Róbert olyan puritán, gondolatban és látványban egyaránt szigorú, a divatozó ízlésnek hátat fordító *Macbeth*-előadást rendezett, mint még soha.

S ez volt az az évad is, amikor Kaszás Attilát – Leontesének és Don Juanjának köszönhetően – immár a jelentős színészek között könyveltem el. S amikor egy olyan színészketőst láttam Széles László és Bezerédi Zoltán személyében, akik *A revizor* Hlesztakovjának és Polgármesterének találkozásakor olyan virtuózan játszottak, ahogyan a legjobb dzsesszmuzikusok.

S ha már muzsikáról esik szó, van a veszprémi színháznak egy zenei vezetője, Horváth Károly, aki érdemes volna a különdíjra. Tessék csak fülelni rá!

BÓTA GÁBOR

Magyar Hírlap

- **A legjobb új magyar dráma:** HÁY JÁNOS: A GÉZAGYEREK – KÁRPÁTI PÉTER: PÁJINKÁS JÁNOS – BODÓ VIKTOR: ATTACK
- **A legjobb előadás:** SZENT GYÖRGY ÉS A SÁRKÁNY (Katona József Színház, rendezte: Zsámbéki Gábor) – A LECKE (Temesvár, rendezte: Victor Ioan Frunza) – TOP DOGS (Kamra, rendezte: Máté Gábor)
- **A legjobb rendezés:** ÍGY VAN (HA ÍGY TETSIK) (Kolozsvár, Vlad Mugur) – A KRIPLI (Radnóti Színház, rendezte: GOTHÁR PÉTER) – LEONCE ÉS LÉNA (Krétakör Színház, rendezte: Schilling Árpád)
- **A legjobb szórakoztató/zenés előadás:** ELISABETH (Budapesti Operettszínház, rendezte: Kerényi Gábor Miklós) – KÖVEK A ZSEBBEN (Thália Színház) – A LEGGYENGBB LÁNCSEMEK (Mikroszkóp Színház, rendezte: Sas József)
- **A legjobb alternatív előadás:** MEGTISZTULVA (Trafó, rendezte: Zsótér Sándor) – GYERMEKTRAGÉDIA (Kerekasztal Színház)

Nevelési Központ, rendezte: Kaposi László) – DON PERLIMPLIN ÉS BELÍZA SZERELME A KERTBEN (Kompánia, rendezte: Lukács László)

- **A legjobb gyerekelőadás:** ÁRNYAK SZÍNHÁZA (Ciróka Bábszínház, rendezte: Rumi László) – VITÉZ LÁSZLÓ (Maskarás Céh, rendezte: Kovács Ildikó) – LÉTRAMESÉK (Ciróka Bábszínház, rendezte: Kovács Ildikó)
- **A legjobb női főszereplő:** TÖRÓCSIK MARI (*Szent György és a Sárkány*, Katona József Színház) – MOLNÁR PIROSKA (*Erdő*, Kaposvár) – FÜLÖP ERZSÉBET (*Példás történet*, Ariel Színház)
- **A legjobb férfi főszereplő:** BALÁZS ATTILA (*A lecke*, Temesvár) – KIRÁLY LEVENTE (*Galilei élete*, Szeged) – KOVÁCS LAJOS (*Hazatérés*, Bárka Színház)
- **A legjobb női mellékszereplő:** CSOMÓS MARI és SCHELL JUDIT (*A kripli*, Radnóti Színház) – LÁZÁR KATI (*Erdő*, Kaposvár) – ZARNÓCZAY GIZELLA (*Megtisztulva*, Trafó)
- **A legjobb férfi mellékszereplő:** KÁLLAI FERENC (*Téli rege*, Pesti Magyar Színház) – SENKÁLSZKY ENDRE (*Így van [ha így tetszik]*, Kolozsvár) – KÓTI ÁRPÁD és MISKE LÁSZLÓ (*A Gézagyerekek*, Debrecen)
- **A legjobb díszlet:** ADRIANA GRAND (*A lecke*, Temesvár) – HELMUTH STÜRMER (*Így van [ha így tetszik]*, Kolozsvár) – BARABÁS OLGA–FEKETICS ERIKA (*Példás történet*, Ariel Színház)
- **A legjobb jelmez:** DOBRE-KÓTHAY JUDIT (*Példás történet*, Ariel Színház) – BENEDEK MARI (*Galilei élete*, Szeged) – SZAKÁCS GYÖRGYI (*Szent György és a Sárkány*, Katona József Színház)
- **A legígéretesebb pályakezdő:** BODÓ VIKTOR (*Attack*, Színház- és Filmművészeti Egyetem) – HAJDUK KÁROLY (*Attack*, SZFE) – MÉSZÁROS BÉLA (*Szentivánéji álom*, SZFE)
- **Különdíj:** A KISVÁRDAI FESZTIVÁL szervezéséért – SZENTIVÁNÉJI ÁLOM (a SZFE harmadéves hallgatóinak előadásában) – A CHIOGGIAI CSETEPATÉ (a SZFE negyedéves hallgatóinak előadásában)

Azért sem mondom, hogy csapni való, vacak volt minden, és csak az ócska bulvár felé tart a magyar színház. Az biztos, hogy vannak válságjelek. Több az alig próbált, szedett-vedett, a szakmai minimumot sem különösebben megközelítő előadás. A rutinból megoldott és a még abból sem. Az érdektelen, a nehezen végigülhető, a dögunalmas. De az is tény, hogy ezeket rendre végigülik a nézők. Sok persze a rejtett bukás, a havonta egyszer-kétszer eleve kikélt produkció. Temérdek az olcsó megoldás is. A szónak valódi és átvitt értelmében egyaránt. És mégsem állíthatom, hogy az elmúlt szezonban utáltam színházba járni, valahol valami azért mindíg történt.

Kezdjük a provokatív példákkal. Az állandóan lesajnált Pesti Magyar Színházban létrejött Vidnyánszky Attila rendezésében a *Téli rege*, ami ha nem is minden ízében kimunkált, egyenletes előadás, de „akarából” született, új színeket, megbízható teljesítményeket hoz ki akár még szakmai szempontból „leírt” színekből is. Mellesleg a látványvilága sem utolsó. Kállai Ferenc pedig remek benne. Még provokatívabb példa – valószínűleg egyedül is maradok a szavazatommal – a Mikroszkóp Színház esete. Igen, én is látom, hogy az ott fellépők egy része kibírhatatlan. És mégis, *A leggyengébb láncszemekből* kemény, nem mismásoló, aktuális politikai kabaré lett. Nem a műsor történéseiben, ahogy a Mikroszkópban az elmúlt időszakban szokás volt, hanem a zömében.

Sokáig kerülgettük az új magyar dráma kategóriáját, most nem kellett. *A Gézagyerekek* igencsak életre teremtett csemete. Izmos előadás is született belőle – Pinczés István irányításával – néhány frenetikus karakterrel. Az *Attack* tán nem igazi darab, inkább erőteljesen növesben lévő színházpalántákra szabott színjáték-szöveg. Régen láttam ennyi tehetséges színművészeti vizsgálódást. Az említetteken kívül még *A lázadó*t is szóba hoznám,

mely összességében nem volt számomra átütő, de keresgélést mutatott, érdekes megoldásokat hozott. A növendékek közül választottam a legígéretesebb pályakezdeket is. Bodó Viktor rendezőként – és talán szerzőként is – cseperedik. Hajduk Károly az *Attack*-ban egy korosztály életérzését hurcolja a vállán. Mészáros Béla pedig Zubolyként olyan veszett odaadással túl sok, hogy az már tényleg jó. Az a típus, akit ha egyszer lát az ember, nem felejt.

És megint itt vannak a határon túli teljesítmények. Szívem szerint *A leckének*, a temesvári előadásnak és minden közreműködőjének minden kategóriában díjat adtam volna. A produkció kikészített és felemelt, a tavalyi évadban még másodsorra megnézve is a legelementárisabb hatással volt rám. Azért szavaztam mégis csak a második legjobbként rá, mert a *Szent György és a Sárkány* grandiózus és meglehetősen kockázatos vállalkozás. Az egész társulatot próbára tevő. Weöres káprázatos szózuhatagai nem könnyen játszhatók. A produkció kevésbé sikerült részei ellenére maga a megelevenedett költészet. Weöres mellett a másik „költőóriás”, Törőcsik Mari is lenyűgöz.

Töredelmesen bevallom, hogy gyerekelőadásokból kevesebbet láttam a szokottnál. Az *Árnyak színháza* rendezője, Rumi László a közelmúltban a legfantáziadúsabb, legeredtibb, a legjobb bábelőadásokat rendezte az országban. Pályi János pedig a legkiválóbb bábszínészek közé tartozik. *Vitéz László-játéka* azért reveláció, mert miközben gondosan megőrzi az eredetit, tovább is építi a saját, némiképp gúnyosabb szája ízének megfelelően. *A Létramesékben* pedig a határon túlról rendszeresen „átrendező”, többek által a magyar bábjátás nagyasszonyának is nevezett Kovács Ildikó a színészeket mindig bőségesen megtermékenyítő tudása kamatozik.

A *Gyermektragédia* ritka felnőtt módon, a nézőket is bevonva avat be nem csupán a színház rejtelmeibe, hanem saját legbensőbb énjük megismerésébe is. Zsótér Sándor *Megtisztulva* című előadása megszámlálhatatlan sokkoló elemet, mocskot, vért, fegyelmezett és mégis áradó színészi munkát fog hadra a sallangoktól terhelt színházi élet és a publikum megtisztításának kísérletéhez.

Bár nem voltam a Budapesti Operettszínház eddigi teljesítményétől elájulva, és bár az *Elisabeth* lényegében felújítás, de épkezláb zenés színházi törekvést mutat, amelyben megközelítően harmóniába kerül az ének, a zene és a tánc.

Ezt a magas hírértékű nemzeti színházi hajcihővel megterhelt évadot nem nevezném harmonikusnak. Azonban volt már rosszabb is. A stagnáló feltételek, az alig változó pozíciók miatt kevés esélyt látok a javulásra.

BŐGEL JÓZSEF

Színháztechnikai Fórum

- **A legjobb új magyar dráma:** HÁY JÁNOS: *A GÉZAGYEREK* – DARVASI LÁSZLÓ–FÜST MILÁN: *STÖRR KAPITÁNY* – SPIRÓ GYÖRGY: *ELSÖTÉTÍTÉS*
- **A legjobb előadás:** GALILEI ÉLETE (Szeged, rendezte: Zsótér Sándor) – W – MUNKÁSCIRKUSZ (Kréta Kör Színház, rendezte: Schilling Árpád)

Máté András felvétele

- **A legjobb rendezés:** SZENT GYÖRGY ÉS A SÁRKÁNY (Katona József Színház, rendezte: Zsámbéki Gábor) – ILJA PRÓFÉTA (Sepsiszentgyörgy, rendezte: Bocsárdi László) – MACBETH (Budapesti Kamaraszínház, rendezte: Alföldi Róbert)
- **A legjobb szórakoztató/zenés előadás:** JEKYL ÉS HYDE (Thália Színház, rendezte: Molnár László) – MADE IN HUNGARIA (József Attila Színház, rendezte: Méhes László) – CIGÁNYPRÍMÁS (Kecskemét, rendezte: Tasnádi Csaba)
- **A legjobb alternatív előadás:** VISZ-A-VÍZ (Stúdió K., rendezte: Fodor Tamás) – PARALLELEPIPEDON (Sámán Színház, rendezte: Magyar Éva) – SLIC (Városi Színház, rendezte: Halász Péter)
- **A legjobb gyerekelőadás:** A LOVAGGÁ ÜTÖTT VÁNDOR (Kaposvár, rendezte: Kelemen József) – DIÓTÖRŐ (Eger, rendezte: Csizmadia Tibor)
- **A legjobb női főszereplő:** TÖRŐCSIK MARI (*Szent György és a Sárkány*, Katona József Színház) – HORVÁTH LILI (*Macbeth*, Budapesti Kamaraszínház) – KOVÁTS ADÉL (*Störr kapitány*, Radnóti Színház)
- **A legjobb férfi főszereplő:** KASZÁS ATTILA (*Téli rege*, Magyar Színház; *Don Juan*, Kecskemét) – PÁLFFY TIBOR (*Ilja próféta*, Sepsiszentgyörgy)
- **A legjobb női mellékszereplő:** SCHELL JUDIT ÉS CSOMÓS MARI (*A kripli*, Radnóti Színház) – KISS ESZTER (*Hedda Gabler*, Katona József Színház) – LÁZÁR KATI (*Erdő*, Kaposvár)
- **A legjobb férfi mellékszereplő:** EPRES ATTILA (*Don Juan*, Kecskemét) – MISKE LÁSZLÓ és KÓTI ÁRPÁD (*A Gézagyerek*, Debrecen) – HAUMANN PÉTER (*Szent György és a Sárkány*, Katona József Színház)
- **A legjobb díszlet:** KHELL CSÖRSZ (*Szent György és a Sárkány*, Katona József Színház) – KENTAUR (*Macbeth*, Budapesti Kamaraszínház; *Az orléans-i szűz*, Zalaegerszeg) – AMBRUS MÁRIA (*A szecsuanai jóember*, Vigaszínház; *Galilei élete*, Szeged)
- **A legjobb jelmez:** SZAKÁCS GYÖRGYI (*Szent György és a Sárkány*, Katona József Színház; *Erdő*, Kaposvár; *A testőr*, Madách Kamara) – BENEDEK MARI (*A szecsuanai jóember*, Vigaszínház; *Galilei élete*, Szeged) – BARTHA ANDREA (*Macbeth*, Budapesti Kamaraszínház; *Az orléans-i szűz*, Zalaegerszeg)
- **A legígéretesebb pályakezdő:** REZES JUDIT (*Top Dogs*, *Stella*, Kamra; *Szent György és a Sárkány*, Katona József Színház)

A legjobb új magyar dráma: Háy János: *A Gézagyerek*. Miske László és Kóti Árpád a debreceni előadásban

A legjobb előadás: a Zsámbéki Gábor rendezte Szent György és a Sárkány. Fekete Ernő (Giorgio) és Fullajtár Andrea (Nella)

ház; *Szétbombázva*, Thália Színház) – PAP LUJZA (*A fősvény, Az orléans-i szűz, Zalaegerszeg*) – RÉTHLY ATTILA (*A csoda alkonya, Új Színház*)

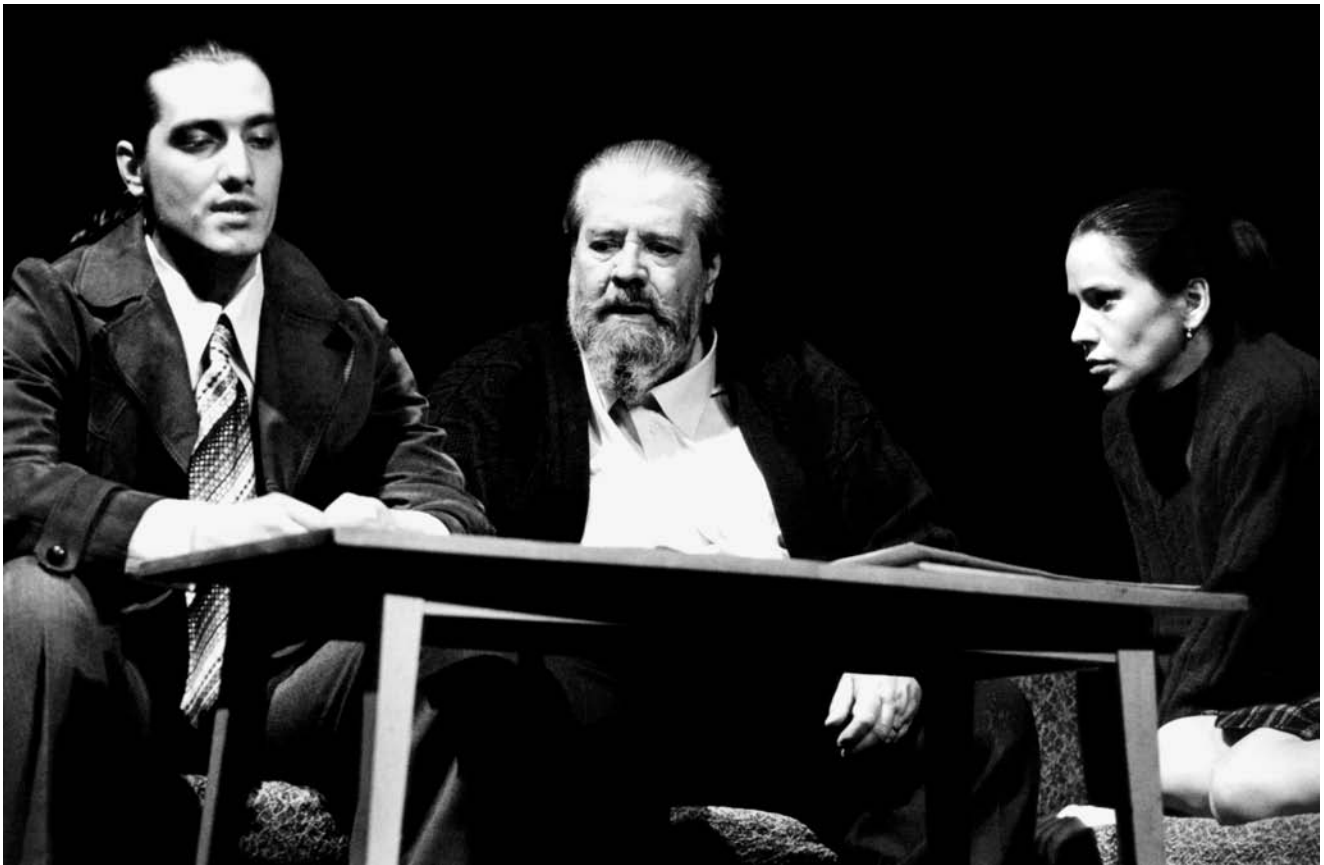
■ **Különdíj:** DADAISTÁK (Katona József Színház) – 1003 SZÍV (Mozgó Ház) – NICK CARTER (Tatabánya)

Ez az évad nyitottabb, kiterjedtebb, plurálisabb volt a korábbiaknál. Át- meg átszöttek különböző egzisztenciális, strukturális gondok. Politikai és jogi tortúráktól egyaránt zavartan, sokat kínlódtak az igazgatási és szakmai szerek, vezetők azon, hogy ki milyen formációt kap meg, vezet, ki pályáztat, ki ment fel, bocsát el, miközben a politikai, erkölcsi és szakmai kérdések teljesen összekavarodtak. Mindez alig kivehető stílus- és generációs váltás közepette zajlott, s olyan nemzetközi hírnevű alternatív műhelyek visszaszorulásával, játszási helyük, további működésük megingásával járt, mint a Schilling Árpád által irányított Krétakör Színház és Hudi László Mozgó Ház Társulása. Mutatis mutandis hasonlóképpen sikerült összezavarni a politikai, erkölcsi és szakmai kér-

déseket az új Nemzeti Színház, a zalaegerszegi Hevesi Sándor Színház, a szolnoki Szigligeti Színház közelmúltjának, jelenének és jövőjének megítélése körül. Ennek következtében a felsorolt színházak művészi teljesítményének megítélése úgyszólván lehetetlen, kirekesztésük mindenfajta, az évadra vonatkozó megméréstől politikai, erkölcsi és szakmai hiba.

Az előző évadokhoz hasonlóan – s tőlük átörököltén – a mostaniban is igen sok pályázatot, fesztivált, találkozót, seregszemlét bonyolítottak le az értékes művek integrálása, kicserélése, felmutatása érdekében. A legjobb határon túli magyar együttesek bőven szerepeltek az anyaország jó néhány szabadterei műhelyében, befogadó színházában (Thália), az anyaországi vidéki színházakhoz hasonlóan (a Thálián kívül sokat segített ebben a Millenáris Színház, a Közép-Európa Táncszínház, az Új Színház). Egyre világosabbá vált, hogy mind az anyaországi, mind a határon túli színházaknál úgynevezett alternatívósodás zajlik, több értelemben is.

Tény – bár erre korábban is volt példa –, hogy a legkülönbözőbb alternatív törekvések, művészek, rendezők, drámaírók,

Révész Róbert felvétele

A legjobb rendezés: Zsótér Sándor munkája, a szegedi Galilei élete. Pataki Ferenc (Sarti), Király Levente (Galilei) és Bognár Gyöngyvér (Virginia)

tervezők egyre szívesebben költöznek be hivatásos kőszínházak kis- vagy stúdiószínházaiba, szolgálva ezzel az alternatíviság kiterjedését, a többtagozatúságot, a közszolgálatíságot, a művészszínháziságot, valamint a kht.-, a részvénytársasági, a betéti társasági forma nyűgétől való megszabadulás ügyét. Némi iróniával: alternatív színház (majdnem) az egész világ. Ezért lehetett mégis észlelni Zsótér-, Bocsárdi-, Schilling-fesztiválokat, kiemelkedő értékeket és néhány régi mágus, Zsámbéki (*Szent György*), Ascher (*Erdő*), Ruszt (*Oidipusz-drámák*) pályát folytató feleledését, megújulását. Az alternatívósodás következménye, eredménye a Víg-színház (*A szecsuanai jóember*), a Madách Kamara (*A testőr, Jelenetek egy kivégzésből, A mi erdőnk alján*), a Budapesti Kamaraszínház (*Bűn és bűnhődés a rácsok mögött, Macbeth*), a Szegedi Nemzeti Színház (*Galilei élete*), a debreceni Csokonai Színház (*A Gézagyerek*) rendezői, tervezői és írói sikere. Sem a szakma, sem a kritika nem adta könnyen ezt a sikert.

A szűkebben vett évad során nagyon sok – formációkat, műfajokat, stílusokat, színházi világrépeket – összemérő, versenyzetető találkozó, szemle zajlott le Budapesttől Kisvárdáig és Pécsig. Az idei POSZT nem volt (Ivan Nagel szerint sem) gondúzó fesztivál, hanem a mai magyar színházművészet (a határon túlit is beleértve) minden eddiginél szélesebb körű, értékközpontú, művészeti ágak és műfajok, generációk közötti és feletti vitafóruma.

A mai magyar dráma ügyében számtalan színház, folyóirat, verseny, pályázat, alternatív színház jeleskedett. Jelentős hozadék volt a POSZT-ba beépült Nyílt Fórum bemutató és felolvasó színházainak. Terjedőben van a szerző-rendező-társulat kapcsolatából származó, dekonstrukciós-szövegjátékos drámatípus.

BUDAI KATALIN

Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma

■ **A legjobb új magyar dráma:** HÁY JÁNOS: A GÉZAGYEREK – GARACZI LÁSZLÓ: CSODÁLATOS VADÁLLATOK – MOHÁCSI JÁNOS: VÉSZMADÁR

- **A legjobb előadás:** ILJA PRÓFÉTA (Sepsiszentgyörgy, rendezte: Bocsárdi László) – HAT SZEREPLŐ SZERZŐT KERES (Bárka Színház, rendezte: Cătălina Buzoianu)
- **A legjobb rendezés:** PÉLDÁS TÖRTÉNET (Ariel Színház, rendezte: Barabás Olga)
- **A legjobb szórakoztató/zenés előadás:** A SZABIN NŐK ELRABLÁSA (Kolozsvár, rendezte: Keresztes Attila)
- **A legjobb alternatív előadás:** –
- **A legjobb gyerekelőadás:** –
- **A legjobb női főszereplő:** BÖRCsök ENIKŐ (*A szecsuanai jóember*, Víg-színház)
- **A legjobb férfi főszereplő:** BALÁZS ATTILA (*A lecke*, Temesvár)
- **A legjobb női mellékszereplő:** SCHELL JUDIT (*A kripli*, Radnóti Színház)
- **A legjobb férfi mellékszereplő:** SZEGEDI DEZSŐ (*Pájkás János*, Víg-színház)
- **A legjobb díszlet:** KHELL CSÖRSZ (*Szent György és a Sárkány*, Katona József Színház)
- **A legjobb jelmez:** TRESZ ZSUZSA (*Tartuffe*, Komárom)
- **A legígéretesebb pályakezdő:** –
- **Különdíj:** a POSZT és a KISVÁRDAI FESZTIVÁL SZERVEZŐI – PÁSZT PATRÍCIA az *Ilja próféta* fordításáért

CSÁKI JUDIT

Színház

- **A legjobb új magyar dráma:** SPIRÓ GYÖRGY: ELSÖTÉTÍTÉS – HÁY JÁNOS: A GÉZAGYEREK – BÉKÉS PÁL: VISZ-A-VÍZ
- **A legjobb előadás:** SZENT GYÖRGY ÉS A SÁRKÁNY (Katona József Színház, rendezte: Zsámbéki Gábor) – W – MUNKÁSCIRKUSZ (Krétakör Színház, rendezte: Schilling Árpád) – GALILEI ÉLETE (Szeged, rendezte: Zsótér Sándor)
- **A legjobb rendezés:** SZENT GYÖRGY ÉS A SÁRKÁNY (Katona József Színház, rendezte: Zsámbéki Gábor) – GALILEI ÉLETE (Szeged, rendezte: Zsótér Sándor) – HAT SZEREPLŐ SZER-

ZÓT KERES (Bárka Színház, rendezte: Cătălina Buzoianu)

- **A legjobb szórakoztató/zenés előadás:** –
- **A legjobb alternatív előadás:** –
- **A legjobb gyerekelőadás:** RETEMETESZ (Kolibri Színház, rendezte: Balla Margit)
- **A legjobb női főszereplő:** TÖRŐCSIK MARI (*Szent György és a Sárkány*, Katona József Színház) – UDVAROS DOROTTYA (*Jelenetek egy kivégzésből*, Madách Kamara) – BÖRCSÖK ENIKŐ (*A szecsuani jóember*, Vigszínház)
- **A legjobb férfi főszereplő:** KIRÁLY LEVENTE (*Galilei élete*, Szeged) – CZINTOS JÓZSEF (*Hazatérés*, Bárka Színház) – BÁLINT ANDRÁS (*A testőr*, Radnóti Színház)
- **A legjobb női mellékszereplő:** CSOMÓS MARI (*A kripli*, Radnóti Színház) – PELSŐCZY RÉKA (*Távoli vidék*, Katona József Színház; *Lear király*, Vigszínház) – CSÁKÁNYI ESZTER (*Stella*, Kamra)
- **A legjobb férfi mellékszereplő:** SZOMBATHY GYULA (*A kripli*, Radnóti Színház) – HEGEDŰS D. GÉZA (*Elsötétítés*, Pesti Színház) – SZEGEDI DEZSŐ (*Pájkás János*, Vigszínház)
- **A legjobb díszlet:** KHELL CSÖRSZ (*Szent György és a Sárkány*, Katona József Színház) – KENTAUR (*Macbeth*, Budapesti Kamaraszínház) – BOTH ANDRÁS (*Lear király*, Vigszínház)
- **A legjobb jelmez:** SZAKÁCS GYÖRGYI (*Szent György és a Sárkány*, Katona József Színház) – BENEDEK MARI (*A szecsuani jóember*, Vigszínház) – FÜZÉR ANNI (*Jelenetek egy kivégzésből*, Madách Kamara)
- **A legígéretesebb pályakezdő:** LÁNG ANNAMÁRIA (*W – Munkáscirkusz; Leonce és Léna*, Krétakör Színház) – REZES JUDIT az évadban nyújtott alakításaiért
- **Különdíj:** MACSAI PÁL a Madách Kamara első megújult évadáért

DÖMÖTÖR ADRIENNE

- **A legjobb új magyar dráma:** HÁY JÁNOS: A GÉZAGYEREK
- **A legjobb előadás:** A GÉZAGYEREK (Debrecen, rendezte: Pinczés István) – SZENT GYÖRGY ÉS A SÁRKÁNY (Katona József Színház, rendezte: Zsámbéki Gábor) – W – MUNKÁSCIRKUSZ (Krétakör Színház, rendezte: Schilling Árpád)
- **A legjobb rendezés:** A LECKE (Temesvár, rendezte: Victor Ioan Frunza) – A SZECSUANI JÓEMBER (Vigszínház, rendezte: Zsótér Sándor) – TÉLI REGE (Pesti Magyar Színház, rendezte: Vidnyánszky Attila)
- **A legjobb szórakoztató/zenés előadás:** –
- **A legjobb alternatív előadás:** E.SCH.EROTO (Gergye Krisztián) – MYFLY (MU Színház, rendezte: Ladjanszky Mária) – CSODÁLATOS VADÁLLATOK (Zsámbék, rendezte: Jámor József)
- **A legjobb gyerekelőadás:** –
- **A legjobb női főszereplő:** TÖRŐCSIK MARI (*Szent György és a Sárkány*, Katona József Színház) – BÖRCSÖK ENIKŐ (*A szecsuani jóember*, Vigszínház) – TOKAI ANDREA (*A lecke*, Temesvár)
- **A legjobb férfi főszereplő:** BALÁZS ATTILA (*A lecke*, Temesvár) – SZEGEDI DEZSŐ (*Pájkás János*, Vigszínház) – MADAY GÁBOR (*A Gézagyerek*, Debrecen)
- **A legjobb női mellékszereplő:** MOLNÁR ERIKA (*Csodálatos vadállatok*, Zsámbék; *A szecsuani jóember*, Vigszínház) – SZÁVAI VIKTÓRIA (*Störr kapitány*, Radnóti Színház) – LÁZÁR KATI (*Erdő*, Kaposvár)
- **A legjobb férfi mellékszereplő:** TRILL ZSOLT (*Álszentek összeküvése*, Új Színház) – KULKÁ JÁNOS (*A kripli*, Radnóti Színház) – HUJBER FERENC (*Pájkás János*, Vigszínház)
- **A legjobb díszlet:** ADRIANA GRAND (*A lecke*, Temesvár) – KHELL CSÖRSZ (*Szent György és a Sárkány*, Katona József Színház) – FÜZÉR ANNI (*Pájkás János*, Vigszínház)

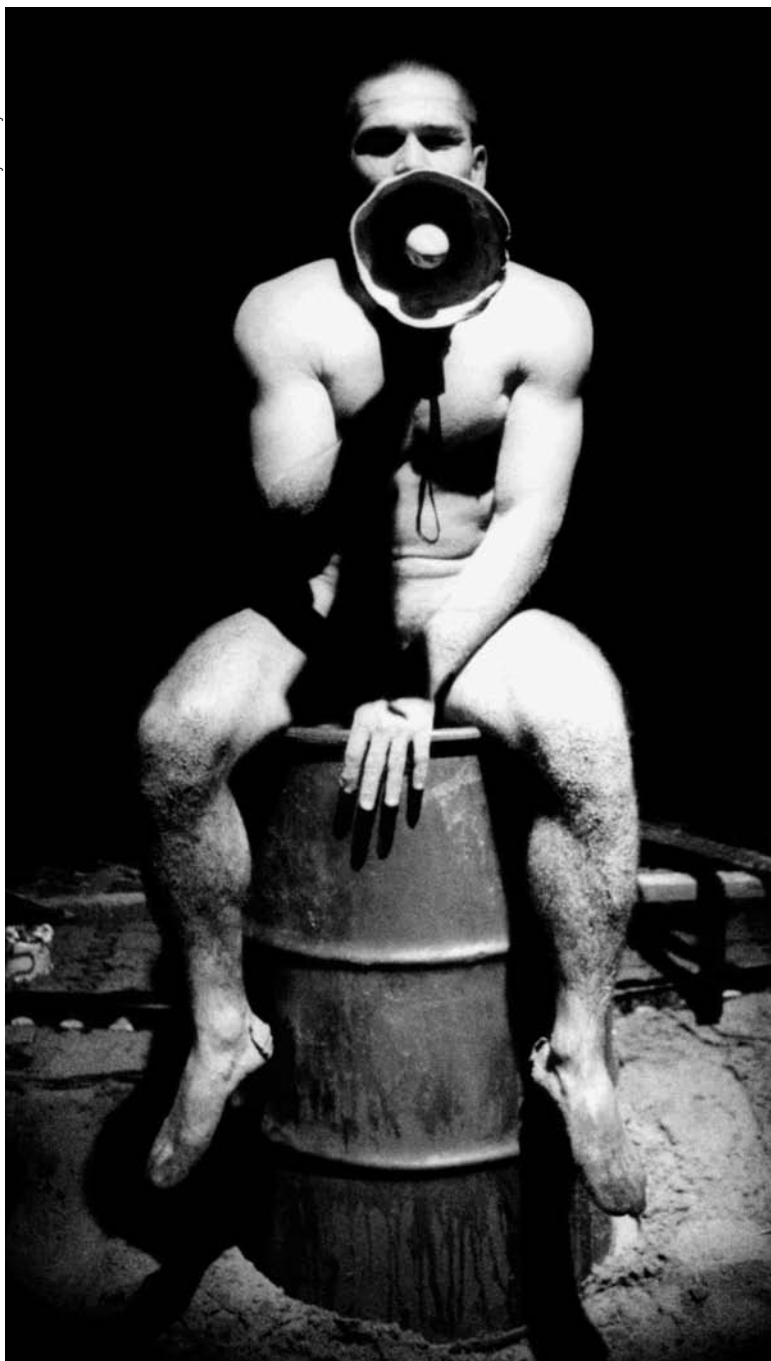
A legjobb alternatív előadás: a Krétakör Színház W – Munkáscirkusza. Woyzeck: Nagy Zsolt.

GABNAI KATALIN

Színház- és Filmművészeti Egyetem

- **A legjobb új magyar dráma:** HÁY JÁNOS: A GÉZAGYEREK
- **A legjobb előadás:** A REVIZOR (Pécs, rendezte: Bagossy László) – ERDŐ (Kaposvár, rendezte: Ascher Tamás) – SZENT GYÖRGY ÉS A SÁRKÁNY (Katona József Színház, rendezte: Zsámbéki Gábor)
- **A legjobb rendezés:** A REVIZOR (Pécs, rendezte: Bagossy László) – PÉLDÁS TÖRTÉNET (Ariel Színház, rendezte: Barabás Olga) – A KRIPLI (Radnóti Színház, rendezte: Gothár Péter)
- **A legjobb szórakoztató/zenés előadás:** SENKI SEM TÖKÉLETES (Békéscsaba, rendezte: Megyeri Zoltán)

Erdély Mátvás felvétele

Walter Péter felvétele

A legjobb gyerekelőadás: a kecskeméti Ciróka Bábszínház *Leporello* első könyve – Árnyak színháza. Rendezte: Rumi László.

- **A legjobb alternatív előadás:** W – MUNKÁSCIRKUSZ (Kréta Kör Színház, rendezte: Schilling Árpád) – VAN EGY NŐ (Szombathely, rendezte: Máté Gábor) és ATTACK (SZFE, rendezte: Bodó Viktor) – MEGTISZTULVA; SZÉTBOMBÁZVA (Trafó és Thália Színház, rendezte: Zsótér Sándor)
- **A legjobb gyerekelőadás:** ÁRNYAK SZÍNHÁZA (Ciróka Bábszínház, rendezte: Rumi László) – A SZEGÉNY ÖRDÖG (Maskarás Céh, rendezte: Kovács Ildikó) – RETEMETESZ (Kolibri Színház, rendezte: Balla Margit)
- **A legjobb női főszereplő:** TÖRŐCSIK MARI (*Szent György és a Sárkány*, Katona József Színház) – MOLNÁR PIROSKA (*Erdő*, Kaposvár) és ÓNODI ESZTER (*Stella*, Kamra) – TÓTH ILDIKÓ (*Nick Carter*, Tatabánya)
- **A legjobb férfi főszereplő:** SZAKÁCSI SÁNDOR (*Álszentek összeküvése*, Új Színház) – BEZERÉDI ZOLTÁN és SZÉLES LÁSZLÓ (*A revizor*, Pécs) – KIRÁLY LEVENTE (*Galilei élete*, Szeged)
- **A legjobb női mellékszereplő:** LÁZÁR KATI (*Hat szereplő szerzőt keres*, Bárka Színház; *Erdő*, Kaposvár) – SCHELL JUDIT (*A kripli*, Radnóti Színház) – CSAKÁNYI ESZTER (*Szent György és a Sárkány*, Katona József Színház)
- **A legjobb férfi mellékszereplő:** SZOMBATHY GYULA (*A kripli*, Radnóti Színház) – MISKE LÁSZLÓ és KÓTI ÁRPÁD (*A Gézagyerek*, Debrecen) – SZEGEDI DEZSÓ (*Pájinkás János*, Vig-színház)
- **A legjobb díszlet:** KHELL ZSOLT (*Erdő*, Kaposvár; *Nick Carter*, Tatabánya) – KHELL CSÖRSZ (*Szent György és a Sárkány*, Katona József Színház) – MEZEI KINGA (*Pác*, Újvidék)
- **A legjobb jelmez:** SZAKÁCS GYÖRGYI (*Szent György és a Sárkány*, Katona József Színház; *Erdő*, Kaposvár) – DOBRE-KÓ-

THAY JUDIT (*Példás történet*, Ariel Színház) – BENEDEK MARI (*Galilei élete*, Szeged)

- **A legígéretesebb pályakezdő:** HAJDUK KÁROLY (*Attack*, SZFE) – KATONA LÁSZLÓ (*Csirkefej*, Marosvásárhely; *Példás történet*, Ariel Színház) – VARGA GABRIELLA (*Kék, kék, kék; Hat szereplő szerzőt keres*, Bárka Színház)
- **Különdíj:** UNGÁR JÚLIA korszakot jelző, elsőrangú fordítói és dramaturgiai munkájáért – SELMECZI GYÖRGY színházi ismeretterjesztő munkájáért (*Operamesék*) – PETRÁNYI ILONA a Petőfi Irodalmi Múzeumban tartott színházi sorozatért

Megjegyzéseim nem szavazataimat indokolják; inkább a szavazatokban nem kifejezhető, de fontos emlékeket sorjázhatom. Mindenekelőtt két előadást kell újra és újra föllelgetnem, akkor is, ha tudomásul veszem, hogy egyiket sem számolhatjuk bele az évadba: a Bárka Színház Bérczes László által rendezett *Előhívását* és Sopsits Árpádék *Bűn és bűnhődés a rácsok mögött*-jét a Budapesti Kamarában. Az előző évad végének bemutatójaként nem kapták meg az őket megillető figyelmet, s nem kaphatták meg az esetleges szavazatokat sem, hiszen nem lehetett idejében látni őket. Nekem nagyon sokat jelentettek. Másodsorban két olyan produkció fontosságát és erejét hangsúlyozom, melyeket kevesen láttak: ez a Tömörty Márta és Szász Zsolt nevéhez köthető *Szent László-játék* és a Szkénében látható *Föld – Anya – Föld* című nőszínházi esemény.

Rendező és színész sikeres együttműködését sokszor akkor érzékeljük igazán, amikor ugyanazt a színészt különböző „kezek között” van módunkban látni. Mint amikor elhanyagolt növény a neki megfelelő tápsó felvétele után kiteljesedik, úgy él és virágzik a színész az „igazi” társ keze nyomán. Az évadnak ezekről a kisebb-nagyobb csodáiról tennék most említést.

A kaposvári *Erdőben* Ascher mindenkit eljuttatott a maga legfelső szintjéig, különösen kiemelkedő, amit Kocsis Pál színészi fejlődése érdekében, s káprázatos, amit a Bulanovot játszó Anger Zsoltért tett, aki ezáltal újra színészként, nem csak ügyeletes szöke herceggént van jelen a színpadon.

Sopsits Árpád őrző-védő, nevelő-terelő rendezői kiválósága oktatványi magasságokat emel a bizony sokszor félmegoldásokkal előálló színészcsapat tagjain. Mellesleg, azt hiszem, egyike voltam azon keveseknek, akik Horváth Lajos Ottót először Raszkolnyikóként látták. Jelentem: lenyűgöző, nagy erejű alakítás volt. De végre tudott kire támaszkodni Dolmány Attila, Törköly Levente s a Szonyaként kitűnő Kovács Ferenc is, hogy a nagy párost, László Zsoltot és Bertók Lajost ne is említsük.

Ugyancsak a Budapesti Kamara produkciója volt Alföldi Róbert végig gondolt *Macbethje*, amelyből nem csupán Horváth Lili és László Zsolt kettősét őrözm, de Szilágyi Zsuzsa több alakból egyfajta házmester-komornává összegyúrt bizarr figuráját is.

Rezes Juditra tavaly már mint a jövő egyik nagy ígéretére szavaztam. Az idén megint Zsótér Sándorral s a rendező régi, minden szusszanását értő színészével, Kuna Károllyal dolgozott együtt Sarah Kane *Szétbombázva* című végjátékában. Zsótér keze nyomát viseli a szegedi társulat is, Brecht *Galilei életében*. Bár az ő termékenyítő beavatkozása nem annyira a hiányzó sókat látszik pótolni. Úgy tűnik kívülről, mintha ő kevésbé venne részt a vegyi folyamatokban. Addig forgatja színészeit a mesterien adagolt „fényben”, míg azok az általa igényelt rajzolatú árnyékok vetik – egyetértően és beleegyezően.

A nagy közös kitalálás boldogságának nyomát lehetett érezni a Kamra *Stellájában* (rendező Lukács Andor) és a Radnóti Színház *A kripli* című játékában (rendező Gothár Péter). S a Kamarában kellett felfigyelni arra is, milyen termékenyítően hatott Bagossy László a *Top Dogs* munkálatai közben például Rajkai Zoltánra. A Kamarában fellépő színészek beszédét és mozgását átlagon felüli mértékben lehet érteni, s ez nem annyira a közelségnek, sokkal inkább Illés Györgyinek és a mozgásokért felelős Uray Péternek köszönhető. S hogy Bagossy kezéről nem esik le az aranygyűrű nehe-

zebb körülmények között sem, arra példa a vendégművészekkel gazdagított pécsi *A revizor*-előadás.

A legszebb iskolagyakorlatok között lehet említeni a most harmadévet végzett színészosztály Máté Gábor rendezői és tanári vezetésével Esterházy írásából készített *Egy nő* című játékát. És semmi mással nem pótolható, és semmi máshoz nem hasonlítható az a nemzedéki élményközösség, ami átüt a színművészetikék Bodó Viktor rendezővizsgájaként bemutatott *Attack* című produkcióján.

Végezetül egy férfit és egy nőt kell még az évad ajándékosztói közé sorolni: Kézdy György a Kolibri Fészekben Lázár Ervin-történeteket mond, varázslatosan. Margitai Ági pedig Magyar Éva Sámán Színházában látható, a *Parallelepipedon* című, Karinthyt idéző, nem egészen egyenletesen kimunkált bohócériában. Margitai remeklése talán csak Dajka Margit hasonló alakításaihoz fogható.

KARSAI GYÖRGY

Színház- és Filmművészeti Egyetem

- **A legjobb új magyar dráma:** JELES ANDRÁS: SZÍNHÁZ A SZÍNHÁZBAN (PLAY MOLNÁR) – KÁRPÁTI PÉTER: PÁJINKÁS JÁNOS
- **A legjobb előadás:** W – MUNKÁSCIRKUSZ (Krétakör Színház, rendezte: Schilling Árpád) – SZENT GYÖRGY ÉS A SÁRKÁNY (Katona József Színház, rendezte: Zsámbéki Gábor) – LEONCE ÉS LÉNA (Krétakör Színház, rendezte: Schilling Árpád)
- **A legjobb rendezés:** SZENT GYÖRGY ÉS A SÁRKÁNY (Katona József Színház, rendezte: Zsámbéki Gábor) – GALILEI ÉLETE (Szeged, rendezte: Zsótér Sándor) – W – MUNKÁSCIRKUSZ; LEONCE ÉS LÉNA (Krétakör Színház, rendezte: Schilling Árpád)
- **A legjobb szórakoztató/zenés előadás:** MI ÚJSÁG, MÚLT SZÁZAD? (Madách Kamara, rendezte: Mácsai Pál) – A KÉT PAKULÁR (Közép-Európa Táncszínház, rendezte: Pintér Béla) – A KRIPLI (Radnóti Színház, rendezte: Gothár Péter)
- **A legjobb alternatív előadás:** A LEVÉL (Szentkirályi Színházi Műhely) – JACK SMITH HALOTT (Városi Színház, rendezte: Halász Péter)
- **A legjobb gyerekelőadás:** MICIMACKÓ (Kaposvár, rendezte: Babarczy László)
- **A legjobb női főszereplő:** TÖRÖCSIK MARI (*Szent György és a Sárkány*, Katona József Színház) – MOLNÁR PIROSKA (*Erdő*, Kaposvár) – LÁNG ANNAMÁRIA (*W – Munkáscirkusz*, Krétakör Színház)
- **A legjobb férfi főszereplő:** BEZERÉDI ZOLTÁN (*A revizor*, Pécs) – KIRÁLY LEVENTE (*Galilei élete*, Szeged) – LÁSZLÓ ZSOLT (*Macbeth*, Budapesti Kamaraszínház)
- **A legjobb női mellékszereplő:** SCHELL JUDIT (*A kripli*, Radnóti Színház) – SÁROSDI LILLA (*W – Munkáscirkusz; Leonce és Léna*, Krétakör Színház) – CSOMÓS MARI (*A kripli*, Radnóti Színház) és LÁZÁR KATI (*Erdő*, Kaposvár)
- **A legjobb férfi mellékszereplő:** BÍRÓ JÓZSEF (*Fehér tűz, fekete tűz*, Kolozsvár) – TRILL ZSOLT (*Bolha a fülbe*, Új Színház) – MADARAS JÓZSEF (*Play Molnár*, Városi Színház)
- **A legjobb díszlet:** KHELL CSÖRSZ (*Szent György és a Sárkány*, Katona József Színház) – ANTAL CSABA (*A revizor*, Pécs) – ÁGH MÁRTON (*Don Juan*, Kaposvár)
- **A legjobb jelmez:** FÜZÉRANNI (*Vérnász, Nyíregyháza*) – BENEDEK MARI (*Patkányok; Störr kapitány*, Radnóti Színház; *Titus Andronicus*, Budapesti Kamaraszínház) – SZAKÁCS GYÖRGYI (*Szent György és a Sárkány*, Katona József Színház)
- **A legígéretesebb pályakezdő:** BÉRES ATTILA (*A lázadó*, SZFE) – SZTANKAY ORSÓLYA (*Pájinkás János*, Vigaszínház; *A chioggiái csetepaté*, SZFE) – A SZFE HARMADÉVES SZÍNÉSZOSZTÁLYA (*Szentivánéji álmom; A mi erdőnk alján*)

- **Különdíj:** RUSZT JÓZSEF, életműdíj a klasszikus görög tragédiák bemutatásáért

Normális körülmények között nem is kérdés, hogy bármely ország színházi – mit színházi: összkulturális! – életében egy adott év meghatározó fontosságú eseménye (ESEMÉNYE, sőt ÜNNEPE) az új Nemzeti Színház elkészülte, ünnepélyes megnyitása (nyilván korszakhatárt jelentő, az esemény jelentőségéhez méltó előadással). Nálunk ez (sem) így van. Nálunk botrány, politika lenyúlta, szélhámosság és csalás átitatta szégyen. Mind a külső, mind a belső; kulcsin, belbecs tökéletes harmóniája, hogy valami jót is mondjak Dél-Pest büszkeségéről, a Soroksári úti rémről.

De van nekünk más botrányunk is, s ez szakmai szempontból, bizony, nagyságrendekkel fontosabb, mint a dél-pesti színházé: Schilling Árpád Krétakör Színházának nincs otthona, nincs játszóhelye vagy egyszerűbben: nincs. Vannak gyönyörű, közönség és szakma által magasan jegyzett előadásai, van sok külföldi turnéjuk, még van lendületük-elszántságuk-akaratauk, de főleg van mindenki számára, aki csak a leghalványabban is érintett kulturális ügyekben (önkormányzattól színházakon, minisztériumokon, szponzorokon át a parlamentig) a SZÉGYEN. Mert azt minden érintett tudja, hogy itt fontos érték küzd, no nem az érvényesülésért, a sikerért, a pénzért, hanem egyszerűen a létezés jogáért. Milliárdok beleölve egy használhatatlan színházba Dél-Pesten, s az odaszereződő, boldogan prostituálódó szakmai elitbe (ennek megfelelő előadásokkal), próbateremből is kiebrudalás a kétségtelen tehetségnek, színvonalnak.

Közben azért történtek jó dolgok is, Zsámbéki, Zsótér, Ascher nagyon jó előadásokat csinált most is; vannak igazán szórakoztató előadások (a Radnóti *A kripli*, Pécs *A revizor* stb. – és ebben ez az „stb.” a legbiztatóbb), van *Szent György és a Sárkány*, amely előadás – már bocsánat – sokkal jobb, mint Weöres dráma-alapanyaga, van *Galilei élete*, *Bűn és bűnhődés a rácsok mögött*; és vannak új és újabb tehetségek mind a rendezők, mind a színészpálánták között.

KOLTAI TAMÁS

Színház

- **A legjobb új magyar dráma:** HÁY JÁNOS: A GÉZAGYEREK – SPIRÓ GYÖRGY: ELSÖTÉTÍTÉS – KÁRPÁTI PÉTER: PÁJINKÁS JÁNOS
- **A legjobb előadás:** ERDŐ (Kaposvár, rendezte: Ascher Tamás) – SZENT GYÖRGY ÉS A SÁRKÁNY (Katona József Színház, rendezte: Zsámbéki Gábor) – ILJA PRÓFÉTA (Sepsiszentgyörgy, rendezte: Bocsárdi László)
- **A legjobb rendezés:** GALILEI ÉLETE (Szeged, rendezte: Zsótér Sándor) – W – MUNKÁSCIRKUSZ (Krétakör Színház, rendezte: Schilling Árpád) – HAT SZEREPLŐ SZERZŐT KERES (Bárka Színház, rendezte: Cătălina Buzoianu)
- **A legjobb szórakoztató/zenés előadás:** SZERELMI BÁJITAL (Miskolc, rendezte: Kesselyák Gergely) – RESURRECTION (Thália Színház, rendezte: Kovalik Balázs)
- **A legjobb alternatív előadás:** JACK SMITH HALOTT (Városi Színház, rendezte: Halász Péter)
- **A legjobb gyerekelőadás:** RETEMETESZ (Kolibri Színház, rendezte: Balla Margit)
- **A legjobb női főszereplő:** BÖRCSÖK ENIKŐ (*A szecsuanai jóember*, Vigaszínház) – TÖRÖCSIK MARI (*Szent György és a Sárkány*, Katona József Színház) – MOLNÁR PIROSKA (*Erdő*, Kaposvár)
- **A legjobb férfi főszereplő:** KIRÁLY LEVENTE (*Galilei élete*, Szeged) – GÁLFFI LÁSZLÓ (*Oidipusz*, Veszprém) – PÁLFFY TIBOR (*Ilja próféta*, Sepsiszentgyörgy)
- **A legjobb női mellékszereplő:** LÁZÁR KATI (*Erdő*, Kaposvár; *Hat*

Szlovák Judit felvétele

A legjobb gyerekelőadás: a Kolibri Színházban játszott Retemetesz, amelynek főszereplője Kézdy György

szereplő szerzőt keres, Bárka Színház) – CSOMA JUDIT (*Fogadó a Nagy Kátyúhoz*, Bárka Színház) – SÁROSDI LILLA (*W – Munkáscirkusz*, Krétakör Színház)

- **A legjobb férfi mellékszereplő:** TRILL ZSOLT (*Bolha a fülbe*, Új Színház) – VÁTA LORÁND (*Ilja próféta*, Sepsiszentgyörgy) – SZAKÁCS TIBOR (*Oidipusz*, Veszprém)
- **A legjobb díszlet:** KHELL ZSOLT (*Erdő*, Kaposvár) – DÁVID ATTILA (*Szerelmi bájtal*, Miskolc) – FÜZÉR ANNI (*Jelenetek egy kivégzésből*, Madách Kamara)
- **A legjobb jelmez:** FÜZÉR ANNI (*Jelenetek egy kivégzésből*, Madách Kamara) – BENEDEK MARI (*Galilei élete*, Szeged) – ZEKE EDIT (*Szerelmi bájtal*, Miskolc)
- **A legígéretesebb pályakezdő:** REZES JUDIT (*Szétbombázva*, Thália Színház; *Top Dogs*, Kamra)
- **Különdíj:** KESSELYÁK GERGELY, HEGYI ÁRPÁD JUTOCSA és MÜLLER PÉTER SZIÁMI a Miskolci Operafesztivál szervezéséért – MÁCSAI PÁL a Madách Kamara „új szezonjéért”

KOVÁCS DEZSŐ

Kritika

- **A legjobb új magyar dráma:** SPIRÓ GYÖRGY: ELSÖTÉTÍTÉS – HÁY JÁNOS: A GÉZAGYEREK
- **A legjobb előadás:** SZENT GYÖRGY ÉS A SÁRKÁNY (Katona József Színház, rendezte: Zsámbéki Gábor) – A KRIPLI (Radnóti Színház, rendezte: Gothár Péter)
- **A legjobb rendezés:** W – MUNKÁSCIRKUSZ (Krétakör Színház, rendezte: Schilling Árpád)
- **A legjobb szórakoztató/zenés előadás:** –
- **A legjobb alternatív előadás:** –
- **A legjobb gyerekelőadás:** –
- **A legjobb női főszereplő:** TÖRŐCSIK MARI (*Szent György és a Sárkány*, Katona József Színház) – BÁSTI JULI (*Hedda Gabler*, Katona József Színház)
- **A legjobb férfi főszereplő:** GARAS DEZSŐ (*Hat szereplő szerzőt keres*, Bárka Színház) – KIRÁLY LEVENTE (*Galilei élete*, Szeged)
- **A legjobb női mellékszereplő:** CSOMÓS MARI és SCHELL JUDIT (*A kripli*, Radnóti Színház) – SZOTÁK ANDREA (*A Gézagyerek*, Debrecen)
- **A legjobb férfi mellékszereplő:** KOVÁCS ZSOLT (*Erdő*, Kaposvár) – RAJHONA ÁDÁM (*Az ohioi kurva*, Thália Színház)
- **A legjobb díszlet:** ANTAL CSABA (*A revizor*, Pécs)
- **A legjobb jelmez:** SZAKÁCS GYÖRGYI (*Szent György és a Sárkány*, Katona József Színház)
- **A legígéretesebb pályakezdő:** –
- **Különdíj:** ILJA PRÓFÉTA (Sepsiszentgyörgy, rendezte: Bocsárdi László) – A MI ERDŐNK ALJÁN (Madách Kamara, rendezte: Máté Gábor)

MAGYAR JUDIT KATALIN

- **A legjobb új magyar dráma:** HÁY JÁNOS: A GÉZAGYEREK
- **A legjobb előadás:** SZENT GYÖRGY ÉS A SÁRKÁNY (Katona József Színház, rendezte: Zsámbéki Gábor) – W – MUNKÁSCIRKUSZ (Krétakör Színház, rendezte: Schilling Árpád) – ILJA PRÓFÉTA (Sepsiszentgyörgy, rendezte: Bocsárdi László)
- **A legjobb rendezés:** GALILEI ÉLETE (Szeged, rendezte: Zsótér Sándor) – MACBETH (Budapesti Kamaraszínház, rendezte: Alföldi Róbert) – TÉLI REGE (Pesti Magyar Színház, rendezte: Vidnyánszky Attila)
- **A legjobb szórakoztató/zenés előadás:** A CSODA ALKONYA (Új Színház, rendezte: Réthly Attila) – ANNA KARENINA (Madách Színház, rendezte: Szerednyey Béla)
- **A legjobb alternatív előadás:** –
- **A legjobb gyerekelőadás:** –
- **A legjobb női főszereplő:** TÖRŐCSIK MARI (*Szent György és a Sárkány*, Katona József Színház) – BÖRCSÖK ENIKŐ (*A szecsuanai jóember*, Vigszínház) – TÓTH ILDIKÓ (*A feleségem története*, Tatabánya)
- **A legjobb férfi főszereplő:** KIRÁLY LEVENTE (*Galilei élete*, Szeged) – MADAY GÁBOR (*A Gézagyerek*, Debrecen) – KASZÁS ATTILA (*Don Juan*, Kecskemét; *Téli rege*, Magyar Színház)
- **A legjobb női mellékszereplő:** LÁZÁR KATI (*Erdő*, Kaposvár) – CSOMÓS MARI és SCHELL JUDIT (*A kripli*, Radnóti Színház)
- **A legjobb férfi mellékszereplő:** LENGYEL FERENC (*Szent György és a Sárkány*, Katona József Színház) – KULKA JÁNOS (*A kripli*, Radnóti Színház) – IGLÓDI ISTVÁN (*Bolha a fülbe*, Új Színház)
- **A legjobb díszlet:** KHELL CSÖRSZ (*Szent György és a Sárkány*, Katona József Színház) – KHELL ZSOLT (*Erdő*, Kaposvár) – ADRIANA GRAND (*A lecke*, Temesvár)
- **A legjobb jelmez:** SZAKÁCS GYÖRGYI (*Szent György és a Sárkány*, Katona József Színház)
- **A legígéretesebb pályakezdő:** REZES JUDIT az évadban nyújtott alakításaiért
- **Különdíj:** VARRÓ DÁNIEL *A kripli* fordításáért – BALTAZÁR SZÍNHÁZ

METZ KATALIN

Magyar Nemzet

- **A legjobb új magyar dráma:** BEREMÉNYI GÉZA: SHAKESPEARE KIRÁLYNŐJE
- **A legjobb előadás:** SZENT GYÖRGY ÉS A SÁRKÁNY (Katona József Színház, rendezte: Zsámbéki Gábor) – ILJA PRÓ-

FÉTA (Sepsiszentgyörgy, rendezte: Bocsárdi László) – BOLHA A FÜLBE (Új Színház, rendezte: Vidnyánszky Attila)

■ **A legjobb rendezés:** A KRIPLI (Radnóti Színház, rendezte: Gothár Péter) – ILJA PRÓFÉTA (Sepsiszentgyörgy, rendezte: Bocsárdi László) – BOLHA A FÜLBE (Új Színház, rendezte: Vidnyánszky Attila)

■ **A legjobb szórakoztató/zenés előadás:** –

■ **A legjobb alternatív előadás:** –

■ **A legjobb gyerekelőadás:** LEGSZEBB MESÉK III–IV. (Atlantisz Társulat, rendezte: Greifenstein János)

■ **A legjobb női főszereplő:** TÖRŐCSIK MARI (*Szent György és a Sárkány*, Katona József Színház) – BÁSTI JULI (*Hedda Gabler*, Katona József Színház) – NAGY-KÁLÓZY ESZTER (*A mizantróp*, Új Színház)

■ **A legjobb férfi főszereplő:** HIRTLING ISTVÁN (*A mizantróp*, Új Színház) – ALFÖLDI RÓBERT (*Az ember tragédiája*, Nemzeti Színház) – AGÁRDY GÁBOR (*A gyertyák csonkig égnek*, Pesti Magyar Színház)

■ **A legjobb női mellékszereplő:** CSOMÓS MARI (*A kripli*, Radnóti Színház) – NAGY-KÁLÓZY ESZTER (*A vihar*, Nemzeti Színház)

■ **A legjobb férfi mellékszereplő:** TRILL ZSOLT (*Bolha a fülbe; Álszentek összeesküvése*, Új Színház) – KAMARÁS IVÁN (*A szécsuani jóember*, Víg Színház) – SZAKÁCSI SÁNDOR (*Álszentek összeesküvése*, Új Színház)

■ **A legjobb díszlet:** KHELL CSÖRSZ (*Szent György és a Sárkány*, Katona József Színház) – SZERGEJ MASZLOBOJSCSIKOV (*Bolha a fülbe*, Új Színház)

A legjobb női főszereplő: Töröcsik Mari a Szent György és a Sárkányban. (A képen Pelsőczy Rékával)

- **A legjobb jelmez:** SZAKÁCS GYÖRGYI (*Szent György és a Sárkány*, Katona József Színház)
- **A legígéretesebb pályakezdő:** –
- **Különdíj:** MILORAD KRSTIĆ *Az ember tragédiája* látványtervéért

Mintha egy fokkal jobb évadot zártunk volna az idén. Nem mintha megszűntek volna színjátszásunk több-kevesebb kórságának tünetei, lemaradásának jelei, legalábbis a gond, hogy mindmáig nem sikerült a kor átfogó megjelenítésére, kifejezésére adekvát eszközökre találni (persze színházanként más-más mértékben), sem pedig „korlátokon belül” tartani a túlcsoportuló kommersz kínálatot. Mégis akadtak több-kevesebb élményt fakasztó előadások, jóllehet az átütőerejű, minden ízében szuggesztív produkciók ezúttal is elkerültek.

Örömmel töltöm ki a legjobb dráma rubrikáját is, évek óta először könnyű szívvel. Nincsenek kétségeim afelől, hogy Bereményi Géza groteszk látásmódban fogant *Shakespeare királynője* című színjátéka időtálló. Csattanós dialógusokban bővelkedő, szövevényes, ám mégis feszesen szerkesztett színműve, sokrétűen ábrázolt hősnője pompás alkalmat nyújt a szerepfarmálásra, színrevitelre. Párbeszédtechnikáját és súlyos történelmi témájának kezelését tekintve elismeréssel szólok Spiró György drámájáról, ám az *Előítélés* cselekményének statikus voltánál s egyéb dramaturgiai töréseinél fogva nem minősíthető egyértelműen „A-kategóriásnak”.

Ihletett és sugallatos előadásnak találtam a Katona József Színház Weöres-produkcióját. Az *Octopus, avagy a sárkány históriája* misztériumjátéknak éppúgy felfogható, mint a commedia dell'arte motívumaival elegyített, mitikus történetnek. Zsámbéki Gábor szerencsés kézzel szövi szín pompássá a Weöres-játék szövedékét a szerelmi poézis tisztaságától a pogány bakkhanáliák groteszk megjelenítéséig, a politikai manipulációsoktól a középkori lovagi eszmény ellentételezéséig. Egyszerű hát a dolgom: a legjobb előadásnak az *Octopus, avagy Szent György és a Sárkányt* jelölöm meg, a legjobb női főszereplőként pedig Töröcsik Marit, aki a százéves anyakirályné szerepében már-már mágikus erővel fölruházott, puritán és ugyanakkor virtuóz alakítást nyújtott.

A legjobbak között tartom még számon a naiv, parasztművészettel rokon *Ilja próféta* című előadást, melyet a sepsiszentgyörgyi Tamási Áron Színház mutatott be. Tadeusz Słobodzianek – mű-

fajmegjelölése szerint – „hihetetlen története” groteszk jelenetek során át idézi meg a hamis próféták „igéin” csüggő, nyomorgó, hiszékeny, szájtáti falusi népség világát. Bocsárdi László rendezése szuggesztív és eredeti, a színészek stilizált színpadai mozgása a vásári komédia és a bumfordi mesejátékok már-már bábszerű mulatóságosságával szatirizálja (vérezen komolyan) a méhében tragikus történetet. Vásáriság és balladai atmoszféra uralja a visszájára fordított passiójátékot a bárgyú zsellérnép „előadásában”.

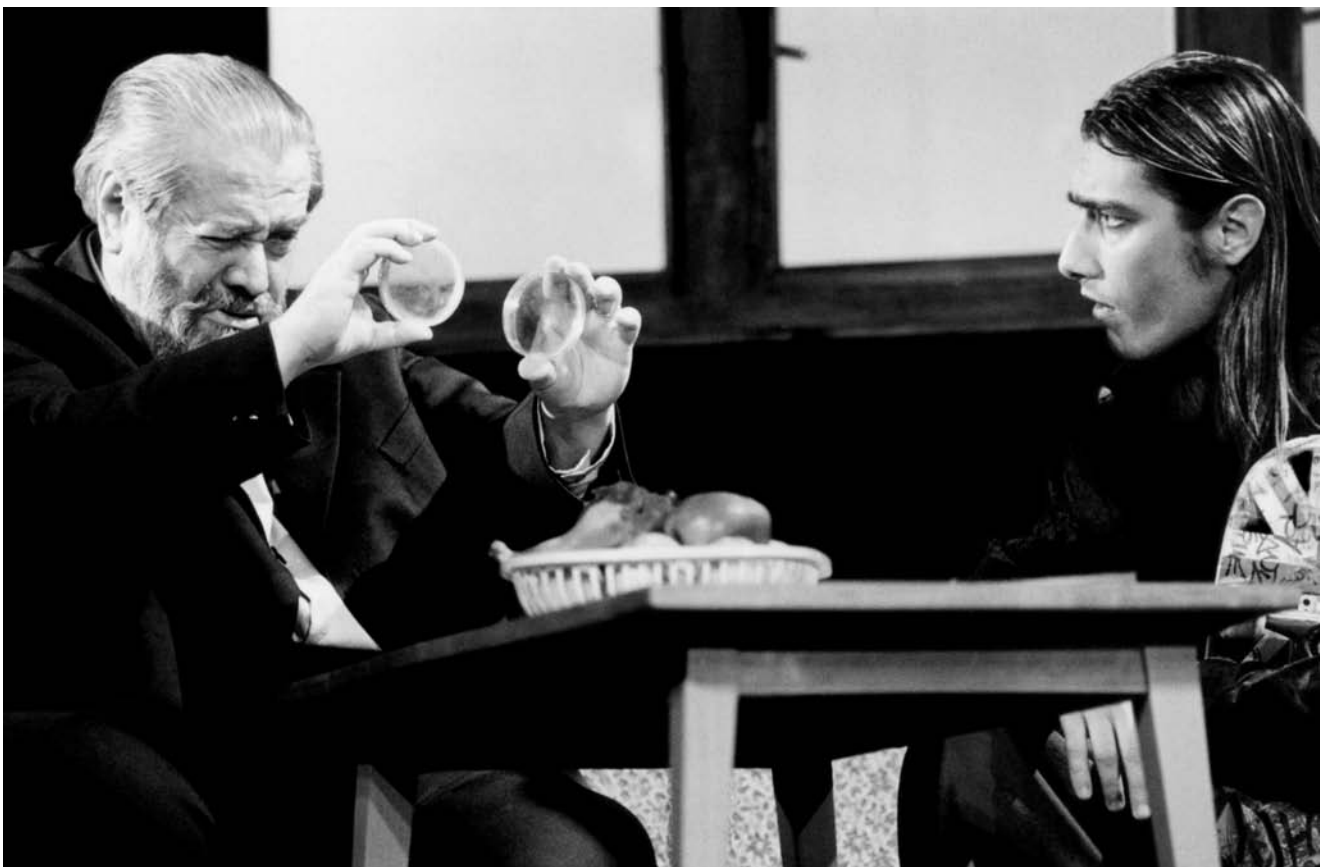
A való és igaz élet egyik kísérője, a nyersség és ellentétpárja, a költőiség hatja át Gothár Péter erőteljes produkcióját, *A kriptit* a Radnóti Színházban. Nemcsak a legjobb rendezés kategóriájában sorolnám másodikként, hanem az egyik mellékszereplőjét, Csomós Marit a legjobb epizód cím illetné, a színészno játékának őszinteségét, belső intenzitását nem először méltányolhatjuk.

Nagy-Kálózy Eszter valószínűtlenül légies, játékos Arielje a Nemzeti Színház Schwajda György rendezte Shakespeare-előadásában (*A vihar*) – alakításában Puck figurája elegyedik egy rugalmas Arlecchinóéval – ugyancsak a legjobb női epizód kategóriájába kívánczik. Ebbe a rubrikába illeszteném Lázár Kati nevét is, aki nem rutinból, hanem lelki tartalékaiból építkezik még egy kis szerep megformálásakor is a Bárka Színház Pirandello-előadásában (*Hat szereplő szerzőt keres* Cătălina Buzoianu rendezésében).

A konvencióktól megszabadított bohózatot ünnepelem Vidnyánszky Attila fergeteges Feydeau-színrevitelében (Új Színház). A tucatnyiszor látott *Bolha a fülbe* valósággal újjászületett a rendező keze alatt. A legjobb mellékszereplő kategóriájába Trill Zsoltot nevezem.

A legjobb női szereplő rubrikájába sorolnám Básti Julit is a Katona József Színház *Hedda Gabler*ének címszerepében, ugyancsak Gothár rendezésében. Démoni és rejtélyes. A ridegség árca mögött hiú, nagyravágyó és végzetesen bosszúálló asszony rejtezik, akit a szenvedély mozgat. Nagy-Kálózy Eszter Célímene-je pedig visszafogottan, csaknem eszköztelenül érzékelteti a hamisságot, a hazudozás és szeszélyesség, a végletes önzés fölvetett fölvaló vállalatát az Új Színház *A mizantróp*-előadásában. Partnere, Hirtling István őszinte kitarulkozással éli Alceste drámáját, távolra vetíti a téziseket fölmondó, szokványosan emelkedett hanghordozástól. Fölkavaró hitelességgel, belső intenzitással járja végig a szerelem poklát, a gyötrődés megannyi változatát.

A legjobb férfi főszereplő: Király Levente a Galilei életében (a képen Pataki Ferencsel)

Kitűnő epizódalkításokban bővelkedett az évad, a bőség zavara fog el a jelölésnél. Kamarás Iván pompásan körvonalazott, jókora öniróniával fűszerezett, narcisztikus borbélyja díjazásra érdemes a Vigszínház Zsótér rendezte Brecht-előadásából (*A szecsuani jóember*). Szakácsi Sándor Napkirálya is cizellált mestermunka az Új Színház Vidnyánszky rendezte Bulgakov-produkciójában (*Álszentelek összeesküvése – Molière*).

A gyermekelőadások általános, musicalesített, nemegyszer bárgyú történetei ellenében, népi faragások ihlette, folklórban gyökerező, furfangos, költői puritanizmusával, szellemességével tűnik ki a Merlin Színház Atlantis Társulatának Benedek Elek-mese adaptálása.

A legjobb jelmez, megítélésem szerint, a Weöres-színjáték karakterisztikum és artisztikum mezején fogant kosztümjeiért (nem meglepő módon) Szakács Györgyöt illetné.

A legjobb díszletet is volt miből kiválasztani: legmarkánsabbnak, a maga különlegességével, funkcionalitásával Khell Csörsznek a Weöres-dramához készített színpadképét ítélem. A Nemzeti Színház technikai lehetőségeinek káprázatos s egyúttal szigorúan funkcionális kihasználásával brillírozott Mira János a Schwajda György rendezte Shakespeare-mű, *A vihar* produkciójában. A puszta fekete deszkákon mintegy varázsütésre téglalap alakú padok, asztalok, ülőalkalmatosságok, a temérdek süllyesztő jóvoltából pedig teraszosan kiképzett térségek, lépcsőzetes lejárók, ha úgy tetszik, parti meredélyek bukkannak föl, pazar helyszínváltásokat biztosítva a mesés történethez, korántsem öncélúan.

Képi világának sokszínűsége és a helyszínt szentesítő, tömör és mégis szuggesztív vizuális megoldásai miatt különdíjra javasolnám Milorad Krstić nagyvonalú, mindössze néhány nyomatékos díszletelemre összpontosító – Szikora János rendezésével összhangban álló – látványtervét *Az ember tragédiájának* látomásos megjelenítéséért a Nemzeti Színházban. Egész kollektíva élen gondoskodott a vizualitás megannyi metaforájáról (a kepleri bolygók sugallatos égre vetítésétől a falanszteri „kékben úszó laboratóriumig” stb.).

Van tehát reményre jogosító jelenség a magyar színjátszásban. Jó lenne, ha a jövőben ez terebélyesedne tovább, s a mindent elöntő kommersz visszaszorulna.

NÁNAY ISTVÁN

Színház

- **A legjobb új magyar dráma:** HÁY JÁNOS: A GÉZAGYEREK – KÁRPÁTI PÉTER: PÁJINKÁS JÁNOS – GARACZI LÁSZLÓ: CSODÁLATOS VADÁLLATOK
- **A legjobb előadás:** OIPIUSZ (Veszprém, rendezte: Ruszt József) – ANTIGONÉ (Szabadka–Zsámbék, rendezte: Bocsárdi László) – PÁC (Újvidék, rendezte: Mezei Kinga)
- **A legjobb rendezés:** SZENT GYÖRGY ÉS A SÁRKÁNY (Katona József Színház, rendezte: Zsámbéki Gábor) – GALILEI ÉLETE (Szeged, rendezte: Zsótér Sándor) – A GÉZAGYEREK (Debrecen, rendezte: Pinczés István)
- **A legjobb szórakoztató/zenés előadás:** THEIRESIAS EMLŐI (Szentendre, rendezte: Kovalik Balázs) – A BALEK (Merlin Színház, rendezte: Jordán Tamás) – KARNYÓNÉ (Szentendre, rendezte: Magyar Atila)
- **A legjobb alternatív előadás:** W – MUNKÁSCIRKUSZ (Kréta Kör Színház, rendezte: Schilling Árpád) – PÉLDÁS TÖRTÉNET (Ariel Színház, rendezte: Barabás Olga) – TAMARA (Stúdió K., rendezte: Hajdú Szabolcs)
- **A legjobb gyerekelőadás:** HÓFEHÉRKE (Círóka Bábszínház, rendezte: Rumi László) – RETEMETESZ (Kolibri Színház, rendezte: Balla Margit) – ESZEM A GESZTENYÉT (Budapest Báb-színház, rendezte: Lengyel Pál)

Köncz Zsuzsa felvétele

A legjobb női mellékszereplő: Schell Judit A kripliben

- **A legjobb női főszereplő:** SZORCSIK KRISZTA (*Antigoné*, Szabadka–Zsámbék; Pác, Újvidék) – TÖRŐCSIK MARI (*Szent György és a Sárkány*, Katona József Színház) – FÜLÖP ERZSÉBET (*Példás történet*, Ariel Színház)
- **A legjobb férfi főszereplő:** GÁLFFI LÁSZLÓ (*Oidipusz*, Veszprém) – KIRÁLY LEVENTE (*Galilei élete*, Szeged) – SZEGEDI DEZSŐ (*Pájinkás János*, Vigszínház; Várnász, Nyíregyháza)
- **A legjobb női mellékszereplő:** SCHELL JUDIT (*A kripli*, Radnóti Színház) – TAKÁCS KATALIN (*Álszentelek összeesküvése*, Új Színház) – CSOMA JUDIT (*Fogadó a Nagy Kátyúhoz*, Bárka Színház)
- **A legjobb férfi mellékszereplő:** KERESZTES SÁNDOR (*Antigoné New Yorkban*, Zsámbék) – NEMES LEVENTE (*Ílja proféta*, Sepsiszentgyörgy) – TÖRKÖLY LEVENTE (*Titanic vízirevü*, Szabadka; *Macbeth*, Budapesti Kamaraszínház)
- **A legjobb díszlet:** AMBRUS MÁRIA (*Galilei élete*, Szeged) – MEZEI KINGA (Pác, Újvidék) – KHELL CSÖRSZ (*Szent György és a Sárkány*, Katona József Színház)

A legjobb férfi főszereplő: Trill Zsolt az *Álszentek összeesküvésében*

Schiller Kata felvétele

- **A legjobb jelmez:** JANOVICS ERIKA (*Pác, Újvidék*) – BENEDEK MARI (*Galilei élete, Szeged*) – SZAKÁCS GYÖRGYI (*Szent György és a Sárkány, Katona József Színház*)
- **A legígéretesebb pályakezdő:** FORGÁCS PÉTER (*Pájkás János, Vígyszínház; Várnász, Nyíregyháza*) – MADAY GÁBOR (*A Gézagyerek, Debrecen*) – KATONA LÁSZLÓ (*Csirkefej, Marosvásárhely; Példás történet, Ariel Színház*)
- **Különdíj:** MÁCSAI PÁL és GUELMINO SÁNDOR a Madách Kamara új profiljának kialakításáért – KÁLÓ BÉLA (*Szabadka*) a *Johnny fegyverben* című monodráma előadásáért – GYARMATI KATA a *Pác* című előadás adaptációs munkájáért

A szavazás mennyiségi kritériumának – minimum hetven előadás megtekintése évadonként – eleget tettem: negyvenkilenc fővárosi, harminchat vidéki, harminc alternatív- és tánc-, harmincegy határon kívüli, huszonöt gyerek- és báb-, tíz opera- és huszonkét külföldi produkciót láttam (nem beszélve arról a közel ötven estéről, amikor többedszer néztem meg valamit).

Szavazatomhoz két kiegészítést szeretnék tenni. Feltűnően sok határon kívüli előadásra, művészre adtam voksomat. Nem érzelmi vagy egyéb elfogultságból, hanem azért, mert amit e térségből láttam, az átlagában is, kiemelkedő teljesítményként is jó és érdekes, valamint gondolatébresztőbb, fantáziadúsabb, mint a hazai produkciók túlnyomó többsége.

A másik megjegyzésem: anélkül, hogy az évadot általánosságban értékelném, valamit jelez, ha jó pár kategóriában nagyon fontos, magas színvonalú teljesítményeket nem tudtam szavazatommal visszaigazolni, hiszen csak három „legjobbra” lehet voksolni. Éppen ezért szeretném megemlíteni azokat az előadásokat és mű-

vészeket, amelyeket és akiket szívem szerint szintén felállítanék a magam dobogójára.

A díjakra javasoltakon kívül más-más szempontból tartom kitűnőnek Ascher Tamás *Erdőt* (Kaposvár), Bérczes László *Hazatérését* (Bárka Színház), Mácsai Pál *Mi újság, múlt század? és Jeleneitek egy kivégzésből* című rendezését (Madách Kamara), Gothár Péter *A kriplijét* (Radnóti Színház), Alföldi Róbert *Macbethjét* (Budapesti Kamaraszínház) és *Hamletjét* (Nyitra), Novák Eszter *Nick Carterét* (Tatabánya), Vidnyánszky Attila *Álszentek összeesküvését* (Új Színház), Bocsárdi László *Ilja prófétáját* (Sepsiszentgyörgy), Cătalina Buzoianu bárka színházbeli Pirandellóját (*Hat szereplő szerzőt keres*).

Ha az évad jelentős színészi alakításait veszem sorra, akkor még nagyobb a fájdalom, hogy nem tudom díjazni például Molnár Piroskát és Lázár Katit (*Erdő* – s az utóbbit *A kékszakállú herceg vára* balsikerű zsámbéki előadásában nyújtott teljesítményéért), Szirtes Ágít (*Távoli vidék*), Udvaros Dorottya (*Jelenetek egy kivégzésből*), Szávai Viktóriát (*Störr kapitány*), Csomós Marit (*A kripli*), Majzik Editet és Varga Évát (*Cselédek*), Ladányi Andráét (*Uni*), Bíró Krisztát és Gyabronka Józsefet (*El nem küldött levelek*), Sinkó Lászlót (*A fősvény*), Ilyés Róbertet (*Az orléans-i szűz*), Epres Attilát és Kaszás Attilát (*Don Juan*), Kézdy Györgyöt (*Retemetesz*), László Zsoltot (*Macbeth*), Trill Zsoltot (*Álszentek összeesküvése és Bolha a fülbe*), Magyar Attilát (*Karmyoné, Nick Carter*), Szabó Tibort (*Ilja prófeta*), Szélyes Ferencet (*Csirkefej*).

A pályakezdők közül azért esett a választásom Forgács Péterre, mert eddigi munkái alapján szuverén látásmódú, hatásos képekben gondolkodó, ugyanakkor erős szerkezeteket létrehozó rendezőnek mutatkozik, a két színész közül pedig Maday Gábor több

emlékezetes epizód után most *A Gézagyerek* címszerepében érett színészként mutatkozott meg, míg az egészen fiatal Katona László két előadásban is bizonyította kivételes képességeit.

A legszubbjektivebb kategória a különdíjé, épp ezért illik indokolni döntésemet. Mácsai Pál vezetése alatt határozott és minőségi változás következett be a Madách Kamara arculatában. Ebben a módosulásban nagy szerepet játszik Mácsai dramaturg társa, Guelmino Sándor is. Szavazatommal egyrészt a már megtett lépéseket szeretném elismerni, egyben megerősíteni az elkezdett út végigjárásának fontosságát.

Megrázó és hallatlanul erős élményt nyújtott Káló Béla egy háborús témájú, ugyanakkor nagyon emberi monodráma előadásával, amely nemcsak és nem elsősorban roppant fizikai teljesítmény, hanem egyszerűsége a színészi átélés nagyszerű példája, de a műfaj alapján nem sorolható egyértelműen az alakítás kategóriába. Az évad egyik legjelentősebb előadása az újvidéki *Pác*, amelyet Gyarmati Kata dramaturg (Mezei Kinga rendezővel közösen) adaptált Hamvas Béla *Karneváljából*. Az elkészült produkció nem regényátültetés, hanem a prózai műből kiinduló, azzal egyenértékű szuverén színpadi alkotás.

PERÉNYI BALÁZS

Ellenfény

- **A legjobb új magyar dráma:** HÁY JÁNOS: *A GÉZAGYEREK*
- **A legjobb előadás:** W – MUNKÁSCIRKUSZ (Krétakör Színház, rendezte: Schilling Árpád)
- **A legjobb rendezés:** A SZECSUANI JÓEMBER (Víg Színház, rendezte: Zsótér Sándor) – A REVIZOR (Pécs, rendezte: Bagossy László) – ÁRNYAK SZÍNHÁZA (Ciróka Bábszínház, rendezte: Rumi László)
- **A legjobb szórakoztató/zenés előadás:** –
- **A legjobb alternatív előadás:** A BALEK (Merlin Színház, rendezte: Jordán Tamás)
- **A legjobb gyerekelőadás:** ÁRNYAK SZÍNHÁZA (Ciróka Bábszínház, rendezte: Rumi László)
- **A legjobb női főszereplő:** TÖRŐCSIK MARI (*Szent György és a Sárkány*, Katona József Színház)
- **A legjobb férfi főszereplő:** BEZERÉDI ZOLTÁN (*A revizor*, Pécs) – MAGYAR ATTILA (*Nick Carter*, Tatabánya) – LÁSZLÓ ZSOLT (*Macbeth*, Budapesti Kamaraszínház)
- **A legjobb női mellékszereplő:** SCHELL JUDIT (*A kripli*, Radnóti Színház)
- **A legjobb férfi mellékszereplő:** KOVÁCS ZSOLT (*Vőlegény*, Kaposvár)
- **A legjobb díszlet:** AMBRUS MÁRIA (*A szecsuani jóember*, Víg Színház)
- **A legjobb jelmez:** SZAKÁCS GYÖRGYI (*Szent György és a Sárkány*, Katona József Színház)
- **A legígéretesebb pályakezdő:** MADAY GÁBOR (*A Gézagyerek*, Debrecen)
- **Küldöndj:** FARAGÓ BÉLA a Bárka Színház előadásainak kivételesen igényes zenei világáért

Miért a W? Az előadás számos problémát vet fel, és én a kérdéseimet, kétségeimet fogalmaztam meg az *Ellenfény* polemikusra sikeredett kritikai párbeszédében. Mégis, ha visszagondolok az elmúlt évadra, számomra kétségtelenül a legfontosabb bemutató a *Munkáscirkusz* volt. Rádásul páratlanul erősnek érzem a Krétakör „Büchner”-évadát, kimagaslóan színvonalas volt a 2001–2002-es repertoárjuk. Szavazatommal a többi előadásukra is voksoltam.

Miért nem alternatív? A társulat és vezetője többször kinyilvánította, nem érzi magát alternatívnak, nem viseli szívesen ezt a címkét. A Krétakör nemcsak az alternatív mezőnyben, hanem abszolút értékben is a legjobb volt számomra.

SÁNDOR L. ISTVÁN

Ellenfény

- **A legjobb új magyar dráma:** HÁY JÁNOS: *A GÉZAGYEREK* – KÁRPÁTI PÉTER: NICK CARTER
- **A legjobb előadás:** W – MUNKÁSCIRKUSZ (Krétakör Színház, rendezte: Schilling Árpád) – NICK CARTER (Tatabánya, rendezte: Novák Eszter) – PÁC (Újvidék, rendezte: Mezei Kinga)
- **A legjobb rendezés:** ANTIGONÉ; ILJA PRÓFÉTA; A CSODA (Szabadka–Zsámbék; Sepsiszentgyörgy, rendezte: Bocskári László) – A KRIPLI (Radnóti Színház, rendezte: Gothár Péter) – A REVIZOR (Pécs, rendezte: Bagossy László)
- **A legjobb szórakoztató/zenés előadás:** –
- **A legjobb alternatív előadás:** DADAISTÁK (Katona József Színház, rendezte: Bozsik Yvette) – JACQUES AVAGY A BEHÓDOLÁS (Maladype Találkozások Színháza, rendezte: Balázs Zoltán)
- **A legjobb gyerekelőadás:** ÁRNYAK SZÍNHÁZA (Ciróka Bábszínház, rendezte: Rumi László) – RETEMETESZ (Kolibri Színház, rendezte: Balla Margit) – GYERMEKTRAGÉDIA (Kerekasztal Színházi Nevelési Központ, rendezte: Kaposi László)
- **A legjobb női főszereplő:** TÖRŐCSIK MARI (*Szent György és a Sárkány*, Katona József Színház) – TÓTH ILDIKÓ (*A feleségem története*, Tatabánya) – VARJÚ OLGA (*Harlekin milliói*, Nyíregyháza)
- **A legjobb férfi főszereplő:** SZEGEDI DEZSŐ (*Pájkás János*, Víg Színház) – BEZERÉDI ZOLTÁN (*A revizor*, Pécs) – MAGYAR ATTILA (*Nick Carter*, Tatabánya)
- **A legjobb női mellékszereplő:** SCHELL JUDIT (*A kripli*, Radnóti Színház) – SZÁVAI VIKTÓRIA (*Störr kapitány*, Radnóti Színház) – LÁZÁR KATI (*Vőlegény; Erdő*, Kaposvár)
- **A legjobb férfi mellékszereplő:** SZOMBATHY GYULA (*A kripli*, Radnóti Színház) – PÁLFFY TIBOR (*A csoda*, Sepsiszentgyörgy) – KULKA JÁNOS (*A kripli*, Radnóti Színház)
- **A legjobb díszlet:** MÁTRAVÖLGYI ÁKOS és GROSSCHMID ERIK (*Árnyak színháza*, Ciróka Bábszínház) – MEZEI KINGA (*Pác*, Újvidék) – BARTHA JÓZSEF (*Ilja próféta*, Sepsiszentgyörgy)
- **A legjobb jelmez:** FÜZÉR ANNI (*Vérnász*, Nyíregyháza) – SZAKÁCS GYÖRGYI (*Szent György és a Sárkány*, Katona József Színház) – ZEKE EDIT (*Szentivánéji álom*, Nyíregyháza)
- **A legígéretesebb pályakezdő:** MADAY GÁBOR (*A Gézagyerek*, Debrecen) – BALÁZS ZOLTÁN (*Jacques avagy a behódolás*, Maladype Találkozások Színháza) – REZES JUDIT (*Top Dogs*, Kamra; *Szétbombázva*, Thália Színház)
- **Küldöndj:** A KAPOSVÁRI GYEREKSZÍNHÁZI BIENNÁLE SZERVEZŐI – SEPSISZENTGYÖRGYI TÁRSULAT – ÁGOSTON BÉLA bábszínházi zenéiért

Döbbenetes, hogy ilyen gyenge, unalmas, üres évad után minden folytatódhat ugyanúgy, mint eddig! Hogy a színházi szakma nem érzi úgy, hogy önvizsgálatra volna szüksége: belső értékrendjének, távlati céljainak tisztázására, rövid és hosszabb távú stratégiák kidolgozására. Pedig nyilvánvaló, enélkül feltartóztatatlannul eljelenétkelenedik a magyarországi színjátszás. Nemcsak a politika fenntartása alól kellene felszabadítani a színházművészetet, hanem új kezdeményezések, vitathatatlan értékek befogadására is alkalmassá kellene tenni a struktúrát.

Döbbenetes, hogy a Krétakör Színháznak – miközben több jelentős előadást is létrehozott, nemzetközi rangot szerzett – továbbra is a színházi élet periferiáján kell tengődnie. Hogy a fenntartók nem érzik szükségesnek, hogy helyzetbe hozzák a társulatot, épülethez, megnyugtató finanszírozáshoz juttassák őket, hogy a szakma sem érez készletét arra, hogy szolidaritásával, állásfoglalásával kikényszerítse ezt a döntést. Az természetes, hogy a Schilling Árpád rendezte *W* megosztja a színházi közvéleményt,

vitákat kavar – hisz a célja a provokáció –, de az már érthetetlen, hogy ez a szembesítés miért nem rázza fel a honi színházcsinálókat. Egyszerűbb a Krétakör teljesítményét az alternatívitás zárójelbe tenni, a furcsaságoknak, extrém kísérleteknek kijáró távolságtartással szemlélni, mint a *W – Munkáscirkusz* által tartott színházi tükörbe belenézni. Miközben a szakma (beleértve a kritika jelentősebb részét is) a tradicionálisabb értékeket igyekszik védeni, nem veszi észre, hogy ezzel egyre tágabb teret nyit a rutinnak, a megszokásnak, a semmitmondásnak. Az a művészet ugyanis, amely nem kényszerül saját szerepének, kifejezőkészségének szüntelen újragondolására, előbb-utóbb színvonaltalanságba süpped.

Döbbenetes, hogy a színházi életben ugyanaz a kontraszelekció működik, mint a politikában és a gazdasági életben: az önérvényesítés képessége, a kapcsolati tőke sokkal többet ér, mint a tehetség, a rátermettség. Ez az „elv” határozza meg, hogy ki kerülhet helyzetbe – akár mint igazgató, akár (az előbbi következményeként) mint egyszerű színházi alkotó. Mindezt ellenpontozhatná az egészséges szakmai közvélemény, de a közöny, az érdektelenség, az egzisztenciaféltés nem segít a színházi értékek tisztázásában, megvédésében. Így fordulhat elő például az, hogy Háy János egyéni hangú darabjának érdekes előadását csak mintegy véletlenül fedezi fel a szakma (a POSZT-on), de cinikus hallgatással tudomásul veszi, hogy az előadás rendezőjére és több színészére nem tart igényt az új debreceni vezetés, és bezárja azt a stúdiószínházat is, amely évek óta a kortárs magyar dráma szinte egyetlen említésre érdemes fórumaként működött. Mint ahogy nem vett tudomást a szakma Kárpáti Péter új darabjának tatabányai bemutatójáról sem (a POSZT válogatójának izlésébe ez az előadás már nem fért bele), pedig Novák Eszter rendezése azt az elementáris játékoságot folytatja, amely új színházi munkáit (többek között a remek *Grabbét*) is jellemezte. (Külön elemzést érdemelne, hogy Novák hogy képes ötletszerűnek tűnő játékok sorozatából konzekvens darabértelmezést felépíteni, s ezzel kibontani a vázlatosnak tetsző szöveg vitathatatlan mélységeit.)

De döbbenetes a szakmai közöny a színházi élet más területeivel szemben is. Például a határon túli magyar színházak egyre nívósabb teljesítményéről sem vesznek tudomást a hazai színházcsinálók. Pedig az évadot ismét a kisvárdai fesztivál mentette meg, ahol négy-öt igazán remek produkció is szerepelt. Több, mint amit a hazai színpadokon egy évadban látni. De a honi alkotók ezzel a tükörrel sem akarnak szembesülni: a szakma az idén sem volt ott Kisvárdán, a POSZT közönsége pedig könnyedén túltette magát az *Ilja próféta* szívszorítóan mulatságos élményén. Mint ahogy Bocsárdi László más rendezésein is. Nagyon kevesen látták tavaly nyáron a zsámbéki *Antigonét* (amely az utóbbi évek egyik legjobb előadása), mint ahogy az *Énekes madárból* készített *A csodát* sem látták a szakmabeliek. Így nem kell azzal a ténnyel szembesülni, hogy Sepsiszentgyörgyön sajátos színpadi nyelvet teremtő, izgalmas színészi játékként kialakító színházi műhely működik. Mint ahogy Újvidéken is: Mezei Kinga újabb rendezése, a *Pác* ismét kivételes színészi összjátékból felépített remeklés.

De nemcsak a határon túli színházakat, hanem a gyerekszínházakat is önmentő rezervátumba zárja a szakmai közvélemény. Így azokkal a kreatív kísérletekkel, izgalmas teljesítményekkel sem kell szembesülnie, amelyek ezen a területen születnek. Például a Rumi László rendezte megejtő-szívszorító *Leporello első könyvében* több vizuális ötletet látni egy óra alatt, mint a magyarországi színpadokon egy egész évadban. A kaposvári gyerekszínházi szemle szervezőit (legfőképpen Novák Jánost) ezért elismerés illeti – annak ellenére, hogy a nívós előadásokat felvontató seregszempléről (és annak eredményeiről) eddig nem jelent meg a lapokban semmi.

* (A SZÍNHÁZ szeptemberi számának huszonhat oldalas gyerekszínházi összeállításában összefoglaló írás foglalkozott a fesztivállal – A Szerk.)

SZÁNTÓ JUDIT

Színház

- **A legjobb új magyar dráma:** HÁY JÁNOS: A GÉZAGYEREK
- **A legjobb előadás:** SZENT GYÖRGY ÉS A SÁRKÁNY (Katona József Színház, rendezte: Zsámbéki Gábor) – HAT SZEREPLŐ SZERZŐT KERES (Bárka Színház, rendezte: Cătălina Buzoi-anu)
- **A legjobb rendezés:** W – MUNKÁSCIRKUSZ (Krétakör Színház, rendezte: Schilling Árpád) – MACBETH (Budapesti Kamaraszínház, rendezte: Alföldi Róbert) – BOLHA A FÜLBE (Új Színház, rendezte: Vidnyánszky Attila)
- **A legjobb szórakoztató/zenés előadás:** –
- **A legjobb alternatív előadás:** –
- **A legjobb gyerekelőadás:** –
- **A legjobb női főszereplő:** TÖRŐCSIK MARI (*Szent György és a Sárkány*, Katona József Színház) – SZIRTES ÁGI (*Távoli vidék*, Katona József Színház) – KOVÁTS ADÉL (*Stórr kapitány*, Radnóti Színház)
- **A legjobb férfi főszereplő:** GÁLFFI LÁSZLÓ (*Jelenetek egy kivégzésből*, Madách Kamara) – LÁSZLÓ ZSOLT (*Macbeth*, Budapesti Kamaraszínház)
- **A legjobb női mellékszereplő:** SCHELL JUDIT (*A kripli*, Radnóti Színház) – SZABÓ MÁRTA (*Hat szereplő szerzőt keres*, Bárka Színház)
- **A legjobb férfi mellékszereplő:** TRILL ZSOLT (*Bolha a fülbe, Álszentek összeesküvése*, Új Színház) – HEGEDŰS D. GÉZA (*El-sötétítés*, Pesti Színház)
- **A legjobb díszlet:** KHELL CSÖRSZ (*Szent György és a Sárkány*, Katona József Színház)
- **A legjobb jelmez:** SZAKÁCS GYÖRGYI (*Szent György és a Sárkány*, Katona József Színház)
- **A legígéretesebb pályakezdő:** LENGYEL TAMÁS (*A kripli*, Radnóti Színház)
- **Küldöndj:** MÁCSAI PÁL a Madách Kamara megújításáért

SZÚCS KATALIN

Critikai Lapok

- **A legjobb új magyar dráma:** HÁY JÁNOS: A GÉZAGYEREK – KÁRPÁTI PÉTER: PÁJINKÁS JÁNOS – GARACZI LÁSZLÓ: CSODÁLATOS VADÁLLATOK
- **A legjobb előadás:** SZENT GYÖRGY ÉS A SÁRKÁNY (Katona József Színház, rendezte: Zsámbéki Gábor) – A GÉZAGYEREK (Debrecen, rendezte: Pinczés István) – GALILEI ÉLETE (Szeged, rendezte: Zsótér Sándor)
- **A legjobb rendezés:** SZENT GYÖRGY ÉS A SÁRKÁNY (Katona József Színház, rendezte: Zsámbéki Gábor) – GALILEI ÉLETE (Szeged, rendezte: Zsótér Sándor) – A GÉZAGYEREK (Debrecen, rendezte: Pinczés István)
- **A legjobb szórakoztató/zenés előadás:** SENKI SEM TÖKÉLETES (Békéscsaba, rendezte: Megyeri Zoltán)
- **A legjobb alternatív előadás:** W – MUNKÁSCIRKUSZ (Krétakör Színház, rendezte: Schilling Árpád) – PÉLDÁS TÖRTÉNET (Ariel Színház, rendezte: Barabás Olga) – MEGTISZTULVA (Trafó, rendezte: Zsótér Sándor)
- **A legjobb gyerekelőadás:** RETEMETESZ (Kolibri Színház, rendezte: Balla Margit) – DIÓTÖRŐ (Eger, rendezte: Csizmadia Tibor)
- **A legjobb női főszereplő:** TÖRŐCSIK MARI (*Szent György és a Sárkány*, Katona József Színház) – SZORCSIK KRISZTA (*Pác*, Újvidék) – BÖRCSÖK ENIKŐ (*A szecsuani jóember*, Vígszínház)

A legjobb díszlettervező: Khell Csörsz a Szent György és a Sárkány díszletéért

Koncz Zsuzsa felvétele

- **A legjobb férfi főszereplő:** KIRÁLY LEVENTE (*Galilei élete, Szeged*) – MADAY GÁBOR (*A Gézagyerek, Debrecen*) – SZEGEDI DEZSŐ (*Pájkás János, Vígszínház; Vérmász, Nyíregyháza*)
- **A legjobb női mellékszereplő:** MOLNÁR ERIKA (*Csodálatos vadállatok, Zsámbék*) – LÁZÁR KATI (*Erdő, Kaposvár*) – VARGA ZSUZSA (*Störr kapitány, Kaposvár*)
- **A legjobb férfi mellékszereplő:** MISKE LÁSZLÓ és KÓTI ÁRPÁD (*A Gézagyerek, Debrecen*) – SZAKÁCSI SÁNDOR (*Álszettek összeesküvése, Új Színház*) – HAUMANN PÉTER (*Szent György és a Sárkány, Katona József Színház*)
- **A legjobb díszlet:** ADRIANA GRAND (*A lecke, Temesvár*) – KHELL CSÖRSZ (*Szent György és a Sárkány, Katona József Színház*) – MEZEI KINGA (*Pác, Újvidék*)
- **A legjobb jelmez:** BENEDEK MARI (*Galilei élete, Szeged*) – DOBRE-KÓTHAY JUDIT (*Példás történet, Ariel Színház*) – TRESZ ZSUZSA (*Tartuffe, Komárom*)
- **A legígéretebb pályakezdő:** MADAY GÁBOR (*A Gézagyerek, Debrecen*) – KATONA LÁSZLÓ (*Példás történet, Ariel Színház*)
- **Különdíj:** MÁCSAI PÁL a Madách Kamara megújításáért – MÁTYÁS IRÉN a Zsámbéki Nyári Színházért

Nem irigyeltem a POSZT zsűrijét, amikor a legjobb előadás, rendezés vagy, mondjuk, a férfi alakítás díjáról kellett döntenie – a versenyprogram válogatásával természetesen igyekeztem őket nehéz helyzetbe hozni. Az a tíz hazai és két határon túli (összesen tehát tizenkét) előadás, amelyet az első körben – az eredeti megállapodás szerint – beavagottam, mind díjesélyesnek tűnt valamelyik kategóriában, s a kiegészítésként bekerült négy produkciónak is voltak természetesen elismerésre méltó elemei. (Most már

elárulom, a nagyszínpad „megtöltésére” három előadás elég lett volna, tizenötre duzzasztván a versenyprogramot, tizenhatodikként egy szívemnek kedves stúdió-előadást már azzal csempészttem be, hogy ha Forgách András tavaly annyit válogatott be, akkor legyen most is így.)

Az én helyzetem adott esetben annnyival könnyebb a POSZT zsűrijénél, hogy legalább három helyre voksolhatok egy-egy kategóriában, nehezítette viszont, hogy a válogatás lezárultával az addig látott előadások száma (163) tovább bővült (több mint kétszázra) az Alternatív Színházi Szemlével s a későbbi határon belüli és túli újabb bemutatókkal, amelyek közül nem egy ugyancsak jelentős. Feltétlenül meg kell említenem például a temesváriak Victor Ioan Frunza rendezte Ionesco-előadását, *A leckét*, amely listámon csak a díszlet kategóriájában szerepel, pedig mint előadás is rendkívül jelentős, vagy az újvidékiek Hamvas-feldolgozását, a *Pácot*, amely az előadás egészét tekintve ugyancsak fontos, formátumos produkció. És akkor nem szóltam még például a szabadkaiak *Titanic vízirevüjéről* vagy a tavaly nyáron Zsámbékon született, Bocsárdi László rendezte *Antigonéről*. (A POSZT programján szerepelt előadásokat most értelemszerűen nem említem, hiszen a válogatás ténye részemről elismerés, szavazat.) A legnehezebb dolga a pécsi zsűrinek a férfi alakítás kategóriájában lehetett. Nagy könnyebbség most számomra, hogy a Budapesti Kamara *Bűn és bűnhődése* még az előző évad végén született, miként a miskolci *Tizenkét dühös ember* is, így legalább az ezekben látható kitűnő alakításokkal nem kellett most számolnom. A Katona József Színház *Szent György és a Sárkány* című előadására adott szavazataimba még csak beleérthető és -értendő Fekete Ernő vagy Lengyel Ferenc kitűnő alakításának elismerése, de Epres Attila és Kaszás Attila

(*Don Juan*, kecskeméti Katona József Színház) vagy Bezerédi Zoltán és Széles László (*A revizor*, Pécsi Nemzeti Színház), illetve Kovács Zolt és Kocsis Pál (*Erdő*, kaposvári Csiky Gergely Színház) kitűnő kettősének hiányát a listámon nem tudom ekként kompenzálni (az utóbbi előadásból Molnár Piroska alakítása is fájdalmas hiány a listámon), miként Szombathy Gyula hiányát sem, holott *A kripliben* (Radnóti Színház) lenyűgözően jó.

Az ilyenkor óhatatlanul működésbe lépő lelkiismeret-furdalást, hiányérzetet csak az enyhíti, hogy okozójuk éppen a sok-sok érték, ami soha nem lehet túl sok, még ha a listára nem is fér mind.

TOMPA ANDREA

Világshínház (OSZMI)

- **A legjobb új magyar dráma:** HÁY JÁNOS: A GÉZAGYEREK
- **A legjobb előadás:** W – MUNKÁSCIRKUSZ (Krétakör Színház, rendezte: Schilling Árpád) – GALILEI ÉLETE (Szeged, rendezte: Zsótér Sándor) – PÁC (Újvidék, rendezte: Mezei Kinga)
- **A legjobb rendezés:** GALILEI ÉLETE (Szeged, rendezte: Zsótér Sándor) – ILJA PRÓFÉTA (Sepsiszentgyörgy, rendezte: Bocsárdi László) – A REVIZOR (Pécs, rendezte: Bagossy László)
- **A legjobb szórakoztató/zenés előadás:** –
- **A legjobb alternatív előadás:** –
- **A legjobb gyerekelőadás:** ÁRNYAK SZÍNHÁZA (Ciróka Bábszínház, rendezte: Rumi László)
- **A legjobb női főszereplő:** SZORCSIK KRISZTA (Pác, Újvidék) – SCHELL JUDIT (*Patkányok*, Radnóti Színház) – BÖRCSÖK ENIKŐ (*A szecsuanai jóember*, Vígshínház)

- **A legjobb férfi főszereplő:** KIRÁLY LEVENTE (*Galilei élete*, Szeged) – BEZERÉDI ZOLTÁN (*A revizor*, Pécs) – SZEGEDI DEZSŐ (*Pájkás János*, Vígshínház)
- **A legjobb női mellékszereplő:** MOLNÁR ERIKA (*Megtisztulva*, Trafó; *A szecsuanai jóember*, Vígshínház) – LÁNG ANNAMÁRIA (*W – Munkáscirkusz*; *Leonce és Léna*, Krétakör Színház)
- **A legjobb férfi mellékszereplő:** FEKETE ERNŐ (*Hedda Gabler*, Katona József Színház) – SZOMBATHY GYULA (*A kripli*, Radnóti Színház) – CSERNIK ÁRPÁD (*Pác*, Újvidék)
- **A legjobb díszlet:** AMBRUS MÁRIA (*Galilei élete*, Szeged; *A szecsuanai jóember*, Vígshínház; *Megtisztulva*, Trafó; *Megbombázva*, Thália Színház) – ADRIANA GRAND (*A lecke*, Temesvár) – ANTAL CSABA (*A revizor*, Pécs)
- **A legjobb jelmez:** BENEDEK MARI (*Galilei élete*, Szeged; *A szecsuanai jóember*, Vígshínház; *Megtisztulva*, Trafó; *Megbombázva*, Thália Színház) – VELICH RITA (*Stella*, Kamra)
- **A legígéretesebb pályakezdő:** REZES JUDIT az évadban nyújtott alakításaiért
- **Különdíj:** KRÉTAKÖR SZÍNHÁZ

Nekem jó volt. Mármost ez az évad. Személyes színház történeti emlékezetem, amely – mint ez a szavazás nagyképűen mutatja – a kollektív emlékezetre is kíván (első ízben) hatni – sokféle él-ménnyel gazdagodott:

Zsótér Sándor intellektuális és vizuális színháza – ahogyan egyik kritikusa megfogalmazta – absztrakt teatralitás. Másfajta attitűdöt vár el nézőjétől: előadásainak kontemplatív tempójához az olvasó ember meg-megálló, visszalapozó, előrearrszoló befogadásához hasonlító magatartás illik. Zsótér félreismerhetetlen

A legjobb jelmeztervező: Szakács Györgyi. Fullajtár Andrea, Bán János és Fekete Ernő a Szent György és a Sárkányban

Koncz Zsuzsa felvétele

vizuális nyelvet beszélő alkotótársaival (Benedek Mari, Ambrus Mária) és dramaturg-fordítójával (Ungár Júlia) összeforrvá, de otthontalanul járják az ország színházait. Az egyedi Brechtek (Vig, Szeged) mellett ugyanolyan fontosak – mondjuk így – a struktúra peremén létrejövő Sarah Kane-előadások.

A Krétakör *W*-je. A *Munkáscirkusz* új színházi nyelvet teremt, a fizikai színházét, amelyre nem az intellektusom vagy a retinám, hanem a zsigereim emlékeznek. A Krétakör – és szándékosan nem írok „csak” Schilling Árpádot – a legerősebb, színészilag hihetetlenül felkészült csapat. Akiknek ettől még nem jár színház, legfeljebb egy állami kitüntetés. Ezért aztán következő Büchnerüket egy nagyobbszámú brooki szőnyegen játsszák. S aztán felülnek a varázsszőnyegre, elrepülnek valami távoli országba, és már haza se térnek.

És a folytatás: a Katona nagyszabású klasszicizáló vállalkozása, a *Szent György és a Sárkány*. Bagossy nagyszerű *A revizor*-előadása Pécsen. A Közép-Európa Táncszínház remek *Barbárok*-ja. Bozsik besorolhatatlan *Dadaisták*-ja (Kamra). A Radnóti egyenesen magas színvonalú klasszikus munkái. Egy jó előadás a főiskolán: *Attack*. A Zsámbéki Nyári Színház tevékenysége, úttörő ambientális színházi törekvései; kiemelendő: Vidnyánszky utópisztikus víziója, a *Kioldás-tanulmány*. A Trafó magas színvonalú, esztétikailag letisztult munkája.

A határon túli színházak. Az újdíkiek rendkívüli előadása a *Pác*, Hamvas *Karneváljának* verbális lázálma izgalmas, új mozgás- és hangnyelvre lefordítva, remek színészek előadásában. Nagyon erős társulat a sepsiszentgyörgyi, és folyamatosan magas színvonalú a munka Bocsárdi László irányításával. Barabás Olga (Ariel-Underground, Marosvásárhely) remek, színészközpontú *Példás története*.

A hiányzó kortárs magyar dráma. *A Gézagyerek* és a belőle született egyszerű és találmányos előadás mellett Kárpáti Péter *Pájkás János*-ból készült izgalmas előadás a kellő figyelemmel nem követett nyíregyházi után. Annál több a külföldi kortársdráma-bemutató: megtört a hallgatás a Sarah Kane-darabok körül – mindkét előadást Zsótér rendezte a maga összetéveszthetetlen, redukált mozgásszínházi-vizuális-intellektuális nyelvén; új fordításban, Varró Dániel nagyszerű nyelvén szólalt meg *A kriplé* egy élvezetes, pergő előadásban, a Radnótiban; volt Barker-bemutató, láttuk *A Vagina Monológokat* meg a *Top Dogs*-ot és – sajnos – a Schmittponyvákat a Kamaraszínházban.

Dilemmáim. Egyrészt saját díjcsapdáink. A fogalom tisztázatlansága ellenére (esztétikai vagy intézményi kategória?) az úgynevezett alternatívitás egyre szűkébb termékei, melyet a vérszegény alternatív fesztivál is jelez. Ezzel szemben professzionális, magas színvonalú, új esztétikát teremtő produkciók a színházi struktúra peremén, alternatív intézményi feltételek közt (a Trafó és a Thália produkciós vállalkozásai). A zenés-szórakoztató színház folyamatos leépülése, illetve a kategória színháztörténeti-esztétikai elévülése.

Másrészt: a hiányzók. A távol levők, a külföldön dolgozók, a perifériára szorultak.

Végül pedig akikről nem szoktunk szavazni – bár van ország, ahol kiosztják a legjobb külföldi előadás díját is – itt volt Vasziljev, Nagy József, a Nederlands Dans Theater, Béjart, a csodás stuttgarti *Alcina*, a Cirque Baroque.

URBÁN BALÁZS

- **A legjobb új magyar dráma:** HÁY JÁNOS: A GÉZAGYEREK – GARACZI LÁSZLÓ: CSODÁLATOS VADÁLLATOK
- **A legjobb előadás:** W – MUNKÁSCIRKUSZ (Krétakör Színház, rendezte: Schilling Árpád) – ILJA PRÓFÉTA (Sepsiszentgyörgy, rendezte: Bocsárdi László) – SZENT GYÖRGY ÉS A SÁRKÁNY (Katona József Színház, rendezte: Zsámbéki Gábor)
- **A legjobb rendezés:** GALILEI ÉLETE (Szeged, rendezte: Zsótér

Sándor) – TÉLI REGE (Pesti Magyar Színház, rendezte: Vidnyánszky Attila) – MACBETH (Budapesti Kamaraszínház, rendezte: Alföldi Róbert)

- **A legjobb szórakoztató/zenés előadás:** –
- **A legjobb alternatív előadás:** CSONGOR ÉS TÜNDE (Bábrándozók, rendezte: Badacsonyi Angéla) – TAMARA (Stúdió K., rendezte: Hajdú Szabolcs) – BARBÁROK (Közép-Európa Táncszínház, rendezte: Horváth Csaba)
- **A legjobb gyerekelőadás:** –
- **A legjobb női főszereplő:** TÖRŐCSIK MARI (*Szent György és a Sárkány*, Katona József Színház) – BÖRCSÖK ENIKŐ (*A szecsuanai jóember*, Vigszínház) – MOLNÁR PIROSKA (*Erdő*, Kaposvár)
- **A legjobb férfi főszereplő:** KIRÁLY LEVENTE (*Galilei élete*, Szeged) – MADAY GÁBOR (*A Gézagyerek*, Debrecen) – KASZÁS ATTILA (*Don Juan*, Kecskemét)
- **A legjobb női mellékszereplő:** MOLNÁR ERIKA (*Csodálatos vadállatok*, Zsámbék; *Megtisztulva*, Trafó) – SZÁVAI VIKTÓRIA (*Störr kapitány*, Radnóti Színház) – KISS ESZTER (*Hedda Gabler*, Katona József Színház)
- **A legjobb férfi mellékszereplő:** HAUMANN PÉTER (*Szent György és a Sárkány*, *Hedda Gabler*, Katona József Színház) – SZAKÁCSI SÁNDOR (*Álszentek összeesküvése*, Új Színház) – ANGER ZSOLT (*Erdő*, Kaposvár)
- **A legjobb díszlet:** KHELL CSÖRSZ (*Szent György és a Sárkány*, Katona József Színház) – ADRIANA GRAND (*A lecke*, Temesvár) – AMBRUS MÁRIA (*Galilei élete*, Szeged; *A szecsuanai jóember*, Vigszínház)
- **A legjobb jelmez:** BENEDEK MARI (*Galilei élete*, Szeged) – SZAKÁCS GYÖRGYI (*Erdő*, Kaposvár) – BARTHA ANDREA (*Macbeth*, Budapesti Kamaraszínház)
- **A legígéretesebb pályakezdő:** REZES JUDIT (*Szétbombázva*, Thália Színház)
- **Különdíj:** MELIS LÁSZLÓ *A csoda alkonya* zenéjéért

„Menet közben” nem éreztem különösebben erősnek az évadot, az utolsó egy-két hónapban viszont annyi sikerült előadást láttam (részben persze néhány késő tavaszi vendégiátéknak és a POSZT-nak köszönhetően is), hogy több kategóriában is komoly gondot jelentett a szavazólap kitöltése. Nem emlékszem olyan évre, amikor ennyit töprengtem volna a legjobb előadásra, illetve rendezőre leadott szavazatokon – s végül olyan fontosnak, jelentősnek érzett teljesítményeket sem tudtam lapomra ráírni, mint Bagossy Lászlónak a konvenciókat egészen eredeti módon s igen magas szakmai színvonalon továbbgondoló pécsi *A revizor*-rendezése; az újdíkiek társulatnak a tavalyi *Szelidítésknél* talán valamivel egyenletlenebb, de gyönyörű és páratlanul intenzív jeleneteket is tartalmazó előadása, a *Pác* (rendező: Mezei Kinga), vagy (s ez a legnagyobb szívfájdalmam) a Pinczés István rendezte debreceni *A Gézagyerek*, mely számomra a közelmúlt egyetlen példája arra, hogy egy jelentős, sokszólamú, összetett kortárs magyar dráma egy valóban jelentékeny, színes, eredeti ötleteket is tartalmazó előadásban nyerje el színpadit formáját. Igaz, éppen ez az évad kínál egy másik példát: Garaczi László eddigi legsikerültebb drámájából a debreceni színész-rendező, Jámbor József készített talán kevesebb *trouvaillé*-jal bíró, helyenként egyenletlenebb, de igen színvonalas, erőteljes hatású előadást Zsámbékon, majd a Merlinben.

S a többi sem néma csend, még a kortárs drámák terén sem: Darvasi László új darabját rögvest két színház is bemutatta, s noha a szöveg igen közel áll hozzám, egyelőre inkább óvatos útkeresésnek érzem a szerző korábbi darabjaihoz képest. Hasonlóképp útkeresésnek tűnik Kárpáti Péter *Nick Carter*-je, amelyből számomra leginkább a korábbi darabok friss szellemessége, lendülete hiányzik, s melynek egymásra épülő játékkeretei talán némiképp átláthatóbbak az optimálisnál (s amelyből azért igen jó előadás született Tatabányán, Novák Eszter rendezésében).

Az előadások terén pedig végképp hiányos a lista, hiszen nem fértek rá olyan színvonalas és szellemes előadások, mint az Ascher Tamás rendezte kaposvári *Erdő* vagy a szinte örömszínházzá érő vígszínházi *Pájkás János* (rendező: Forgács Péter). Nem kerülhetett rá Victor Ioan Frunza *A lecke*-rendezése, amely az unalomig ismert Ionesco-darabból hozott létre virtuóz, egyben megrázó előadást, s végképp nem szerepelhetett olyan, szakmai színvonalukat tekintve nem egészen egységes, de igen izgalmas, eredeti, sok részértékkel bíró produkciók, mint Zsótér vígszínházi Brecht-rendezése, a Forgács által Nyíregyházán színre vitt *Vérnász*, a Bodolay Géza rendezte kecskeméti *Don Juan* vagy Szergej Maszlobojcsikov rendezői bemutatkozása a Pesti Magyar Színházban (igaz, ez utóbbi az olvasott és hallott recenziók alapján alighanem egyértelmű különvéleményem). A felsorolt bemutatók jó része korábbi évadokban valószínűleg esélyes lett volna a képzeletbeli dobogóra, az idén viszont Schilling Árpád és társulata egy, a magyar színház által gyakorlatilag ignorált színházi formát valósított meg nagyon magas és egységes szinten; a Bocsárdi László kezei alatt végképp, szinte még a vitathatatlan szakmai különbségeket is feledtető módon összeforrott sepi-szentgyörgyi társulat pedig egyszerre torokszorogató és pokolian mulatságos bemutatót tartott; Zsámbéki Gábor Weöres Sándornak a szakmai közvélekedés által csaknem játszhatatlannak tartott klasszikus darabjából készített rendkívül következetes értelmezésen alapuló, a társulat erejét is demonstráló produkciót; Zsótér Sándor gondolati tisztaságot, fegyelmet és invenciózus formai megoldásokat vegyítő, mélyen elgondolkodtató és felszabadítóan szellemes *Galilei élete*-rendezése valósággal megújította a szegedi társulatot; miként Vidnyánszky Attila is kivételesen erős hatást gyakorolt eddigi legmélyebb és legszebb magyarországi rendezésével a Magyar Színház színészeire; Alföldi Róbert pedig a *Sirály* óta legkövetkezetesebb, leginkább végiggondolt és legszuggesztívebb előadását rendezte meg.

S akkor még nem írtam a színészi alakításokról: Töröcsik Mari és Király Levente játékát szívesen jellemezném a monumentális szóval, ha nem volna mindkettőnek fő vonzereje az a keresetlen, természetes egyszerűség, melyet a színészi személyiség hitelen, s amelytől minden efféle pátoz távol áll. De csaknem hasonló értékűnek érzem Börcsök Enikő intenzív, mégis hajlékony, egész előadást vállalain cipelő *Sen Te/Sui Ta*-alakítását s a debreceni *A Gézagyerek* főszerepében Maday Gábor számomra revelatív játékát. És itt sem fértek fel a listára olyan teljesítmények, mint Szegedi Dezső egész előadást maga köré szer-

vező, magával ragadó Ámi Lajos a *Pájkásban*, Bezerédi Zoltán és Széles László lehengető kettőse *A revizorban*, Kocsis Pál formátumos Szomorovja az *Erdőben*, a hátatlan főszerepet ritka intenzív színészi jelenléttel megoldó Fekete Ernő a *Szent Györgyben*, Horváth Virgil színészi megújulást ígérő játéka a *Komédiásokban*, László Zsolt és Horváth Lili felkavaró erejű párosa a *Macbethben*, Cserhalmi György és Kovács Adél egészen másként felkavaró kettőse a Radnóti *Störr kapitányában*, Kerekes Éva kiismerhetetlen, sokszínű Színésznője *A testőrben*. S a sor még folytatható lenne, akár az epizodistákkal, ahová kitűnő jelöltjeim mögé már nem tudtam beírni, többek közt, Trill Zsolt, Iglódi István,

Köncz Zsuzsa felvétele

A legígéretesebb pályakezdő: Rezes Judit a *Szétbombázva* című előadásban

Lengyel Ferenc, Miske László, Kóti Árpád, illetve Lázár Kati, Pelsőczy Réka, Szorcik Kriszta, Csoma Judit nevét.

Ám a bőség e fent vázolt zavara sem feledteti az évad negatívumait. A menetrend szerinti botrányokat már szinte felesleges is ragozni, ám tény: művészet és politika feloldhatatlannak látszó összefonódása egyre több helyen ellehetetleníti az alkotói folyamatokat. Igaz, egyik-másik kinevezés nem pusztán a politika, hanem a szakma súlyos értékzavara is rávilágít. E tekintetben talán nem is az olyan, országos publicitást és politikai visszhangokat vonzó ügyek a legfontosabbak, mint a Nemzeti vagy az Opera körüli botrányok

(noha ezek groteszk-torz társadalmi folyamatok emblematikus leképeződései lehetnek), hanem az olyan „apróságok”, mint hogy a debreceni műhely – melyhez nem csak az idei évadban kapcsolódtak fontos új magyar drámák jelentékeny ősbemutatói – egy legjobb esetben is felelőtlennek, inkompetensnek mondható vezetői döntés gyakorlatilag megsemmisíti, vagy hogy a folyamatosan fontos előadásokat létrehozó Krétakör Színház állandó játszóhely és megfelelő anyagi kondíciók hiányában kénytelen működni. Ellenkező irányú folyamat pedig felettebb ritka; egyetlen üdítő ellenpéldaként a Mácsai Pál vezetésével megújuló Madách Kamarát lehetne említeni, amely két biztató előadással indult (s amelyet, ha nem tartanám magam ahhoz az alapelvhez, hogy a különdíjnal csak a máshová nem sorolható egyéni teljesítményeket veszem számba, bizonyosan díjra javasolnék).

A színházak pedig megfelelési kényszerben élnek, nem pusztán politikai, de gazdasági szempontból is, aminek egyik következménye az igénytelenség, a másik a semmilyen kockázatot nem vállaló műsorpolitika. Egyre kevesebb színház kivétel ez alól, egyre kevesebb társulat működik műhelyként, s ami talán a legelkeserítőbb: egyre kevesebb teátrum mondhatja el magáról, hogy előadásai nem mennek bizonyos színvonal alá. Nem egy színházban látható (akár egymást követő estéken is) kifejezetten jó és elrettentően rossz produkció. S itt nem (vagy legalábbis nem elsősorban) műfajokról vagy azok arányairól van szó; magam például kifejezetten örülnék annak, ha színvonalas szórakoztató/zenés előadásokat látnék, de inkább azt látom, hogy direktorok, rendezők gyakran azt képzelik: bizonyos műfajok egyszerűen eladják magukat – így aztán „elfelejtik” megcsinálni az előadást. Szinte üdítő látni-hallani például olyan musicaleket, melyek legalább a megbízható zenei színvonalat elérik: ilyennek mondható a főszerepeket illetően a Madáchban játszott *Anna Karenina* (kár, hogy Szerednyey Béla egyes mellékszerepek kiosztásával és néhány látványos rendezői megoldással indokolatlanul sokat engedett vélt nézői igényeknek) s a Budapesti Kamarában bemutatott *A Pókasszony csókjá* (melynek hatását részben színészi egyenetlenségek, részben a rendezés – vélhetően az alkalmatlan tér és a sok szempontból problematikus szerepköltés – ügytelenségei tompítják). A legkomolyabb, legreményteljesebb vállalkozás e téren a Molnár László és Venyige Sándor nevével fémjelzett Musical Színház: a *Jekyll és Hyde* az utóbbi évek egyetlen olyan általam látott musical-bemutatója, ahol a legapróbb szerepekben is tiszta, erőteljes hangok csendülnek fel, ráadásul néhány kitűnő színészi alakítás is látható (elsősorban Molnár László) – ha a produkciónak nem csak papíron lett volna rendezője, szívesen szavaztam volna rá a zenés kategóriában, melyet így a viszonylag nagy számban látott előadások ellenére is kénytelen voltam üresen hagyni. (Kíváncsi vagyok, hogy a zenés színház égető rendezőgondjain mennyit segít majd a közeljövőben végző főiskolai osztály.)

A szaktudás hiánya, az előadások halovány érdeklensége azonban általános tünet; a valóban sikerült (fentebb részben felsorolt) produkciók mögött óriási az úr. Sok a teljesen érdektelen, gondolatlan, unalmas bemutató. S egyre gyakoribb (még az amúgy megbízhatóan jó színházaknál is), hogy az előadás „érdekessége” pusztán szakmai érdekesség: annak demonstrálása például, hogy a színészi-rendezői szaktudás eladhatja a gyenge szöveget is – ám ezen túl mintha semmi tétje nem lenne a bemutónak. A sikertelen előadás fogalma pedig gyakorlatilag nem létezik: talán egyetlen olyan markánsan rossz produkciót sem láttam ebben az évadban, melyet a rendezői-színészi koncepció zátonyra futása (s ne annak teljes hiánya) jellemezett volna. Ez alól kivételt talán néhány alternatív előadás jelent; az általános megfelelni vágyás, a „biztonsági körök” tekintetében viszont az alternatív társulatok jelentős része sem tér el a közhíziaktól (az idején alternatív szemle nem táncszínházi előadásokat értékelő zsűritagjaként úgy éreztem, mindenképpen vállalnom kell szavazatommal akkori döntésünket, így táncszínházi előadást – az évad végi bemutató okán feltehetően csak kevesek által látott *Barbárok*at – csak harmadikként jellemltem).

Jó volna bízni abban, hogy e kifejezetten ellentmondásos évadnak majd inkább a pozitívumai fognak tendenciaként megerősödni, s a negatívumai halványulnak. Jó volna – de visszatekintve az évadok óta tartó s erősödő folyamatokra, s valójában számba véve ezek megfordulásának, megváltozásának esélyeit, alighanem naivitás lenne bizakodni.

ZALA SZILÁRD ZOLTÁN

Critica! Lapok

- **A legjobb új magyar dráma:** GARACZI LÁSZLÓ: CSODÁLATOS VADÁLLATOK – HÁY JÁNOS: A GÉZAGYEREK
- **A legjobb előadás:** PÁC (Újvidék, rendezte: Mezei Kinga) – W – MUNKÁSCIRKUSZ (Krétakör Színház, rendezte: Schilling Árpád) – ILJA PRÓFÉTA (Sepsiszentgyörgy, rendezte: Bocsárdi László)
- **A legjobb rendezés:** GALILEI ÉLETE (Szeged, rendezte: Zsótér Sándor) – TÉLI REGE

(Pesti Magyar Színház, rendezte: Vidnyánszky Attila)

- **A legjobb szórakoztató/zenés előadás:** SZERELMI BÁJITAL (Miskolc, rendezte: Kesselyák Gergely) – SENKI SEM TÖKÉLETES (Békéscsaba, rendezte: Megeyeri Zoltán) – TISZTÚJÍTÁS (Szolnok, rendezte: Szinetár Miklós)
- **A legjobb alternatív előadás:** PÉLDÁS TÖRTÉNET (Ariel Színház, rendezte: Barabás Olga) – VERKLI (Szárnyak Színháza, rendezte: Csetneki Gábor)
- **A legjobb gyerekelőadás:** –
- **A legjobb női főszereplő:** SZORCSIK KRISZTA (*Pác, Újvidék*) – PALÁSTHY BEA (*A szenny, a város és a halál, Veszprém*) – TÖRÖCSIK MARI (*Szent György és a Sárkány, Katona József Színház*)
- **A legjobb férfi főszereplő:** KIRÁLY LEVENTE (*Galilei élete, Szeged*) – MASZLAY ISTVÁN (*Szerelem, Győr*) – SZEGEDI DEZSŐ (*Tizenkét dühös ember, Miskolc; Pájkás János, Vígszínház*)
- **A legjobb női mellékszereplő:** MOLNÁR ERIKA (*Csodálatos vadállatok, Zsámbék*) – SCHELL JUDIT (*A kripli, Radnóti Színház*)
- **A legjobb férfi mellékszereplő:** KATONA LÁSZLÓ (*Csirkefej, Marosvásárhely*) – PATAKI FERENC (*Galilei élete, Szeged*) – KISS ZOLTÁN (*Marica grófnő, Budapesti Operettszínház*)
- **A legjobb díszlet:** AMBRUS MÁRIA az évadban készített díszleteiről
- **A legjobb jelmez:** BENEDEK MARI az évadban készített jelmezeiről – DOBKÓTHAY JUDIT (*Példás történet, Ariel Színház*)
- **A legígéretesebb pályakezdő:** REZES JUDIT (*Szétbombázva, Thália Színház; Top Dogs, Kamra*) – FORGÁCS PÉTER (*Pájkás János, Vígszínház; Várnász, Nyíregyháza*) – SZOLNOKI APOLLÓNIA (*A kékszakállú herceg vára, Miskolc*)
- **Külföldi:** MISKOLCI BARTÓK-FESZTIVÁL – A DEBRECENI CSOKONAI SZÍNHÁZ „PARTIZÁNÉVADJA”

Egy kis távlatot kellene teremteni, hogy rálásson az ember az évad egészére, melynek estéit (javarészt) s délutánjait, éjszakáit (kampányszerűen) színházzal vagy valami hasonlóval töltötte. Hogy kirajzoldják az adott évad átfogó képe, jellege. Segítenek a rendszerezésben a nyár eleji fesztiválok, ám az új élmények eltakarják, elfedik a régebbieket, az ismétlések miatt a kétszer (háromszor is) látott előadások jó ismerősként rögzülnek, a mindenkori válogatók ízlése megerősíti (máskor meg épp ellenkezőleg: gyengíti vagy kioltja) a saját lelkesedést.

A legjobb előadás kapcsán magamon fityelhettem meg, hogyan működik a kritikusnak nevezett lakmuszpapír. Szülővárosom, székhelyem Budapest, mégis java-

részt hidegen hagynak színházi előadásai. Üzembiztos működésre, évek óta fixálódott esztétikai értékekre kevésbé reagálok, mint az egyszer (kétszer) látható – tehát ritkaságértékkel rendelkező – vendégjátékokra vagy azokra a darabokra, amelyekért az utazás fáradalmait is vállaltam. Igazságtalanság? Az évad legjobb előadásaként csak az jöhet szóba nálam, ami megrendít és fölka- var, ami nem csupán tanult énemre hat, hanem megráz, átrendez, átalakít mint embert (nembeli lényt). Sokáig azt hittem, ilyesfajta élményt az idén nem regisztrálhatok. (Mohácsiék „megbombázó játékanak” elemi erejű, felforgató, szívbe markoló – és a reménytelen remény útján mégis felemelő – tavalyi katarzisa egyelőre a legfontosabb referencia-pillanat nálam.) Azok az előadások, ame-

Karneválja alapján kevertek. Mezei Kinga és Gyarmati Kata szöveg-variánsa világot teremtett, öntörvényű, másfajta gravitáció alapján szerveződő, száguldó fantáziájú, sohasem kiszámítható művészi rendszert kreált. Rám volt bízva, hogy összerakjam belőle a saját történetemet. Miközben a nagyszerű színészekből álló társulat összerendezett munkája – egyén és közösség szép összhangjában – megadta nekem, a nézőnek a száguldás szabadságát, a legnagyobb örömet, amivel műalkotás megajándékozhat: hogy én alkotom, velem esik meg, ami megesik. A szélsőségek színháza ez, olyan, amit nagyon szeretek, és eddig talán egyetlen idei produkcióban éltem át. Kesselyák Gergely miskolci rendezése, a *Szerelmi bájital*, Donizetti vígoperája az évad végén került bemutatásra, s

Különdíjban részesült Mácsai Pál a *Madách Kamara* megújításáért.

Schiller Kata felvétele

A képen Udvaros Dorottya és Kerekes Viktória a *Jelenetek egy kivégzésből* című előadásban

lyeknek szereplőit, egyes komponenseit felsoroltam szavazólistámon, – természetesen – nagyon erősen hatottak rám. Szeretek színházba járni, szerencsére még – ha egyre ritkábban is – tudok lelkesedni. Most csak az eredményt mondom: váratlanul minden után, az évad végén, szinte az utolsó utáni pillanatban történt velem a csoda. A júniusi–júliusi fesztiváldömping utolsó harmadában egyszer csak olyasvalami részese lettem, amire mindig vártam. PÁC. Benne voltam én is abban a nagy, emberi érlelő nedűben, a pácban. Belékerültem oda, amit az újvidékiek Hamvas Béla

azért volt fantasztikus élmény számomra, mert a fentiekhez hasonló szélsőségeket célozta meg. Egyszerre volt világ-, illetve létértelmezés, egyfajta „Bildungsroman”, egy lélek fejlődésrajzának keretében az ember nembeli kiteljesedése, illetve a különböző művészeti ágak szórakoztató lehetőségeit zseniálisan ötvöző felszabadult és felszabadító népünnepele.

A legjobb zenés produkcióként jelölöm tehát, bár az egyetemes, Gesamtkunstwerk-jellegű színház kategóriájában is elsőrangú teljesítmény, s a kiváló rendezés okán ugyancsak élre kerülhetne.

Adná az Isten, hogy a Miskolci Nemzeti Színház most következő abszurd-átmeneti évadja során is műsoron maradjon, s az egy évre megválasztott vezetés ne szántsa fel a Hegyi Árpád Jutocsa által egy évtizedig nyírt „pázsitot”! Csak reménykedhetünk, hogy a végre megteremtett operai alaprepertoár díszletei és jelmezei egyben maradnak, hiszen a *Bánk bántól* a *Rigolettóig* és *A varázsfuvolaig* ez a hat-nyolc előadás bármikor elővehető és felújítható.

A legjobb előadások sorába írtam a *W-t*, Schilling Árpád Kréta-körének termékét. Bár távol esik attól a színházeszménytől, melynek jegyében én felnőttem, erejét, az újtásra való elkötelezettségét látva és figyelve nem tudok eltekinteni attól a lehetőségtől, hogy egy másfajta művészeti paradigma megnyilvánulásának tanúja vagyok. Méltányolom a játszókat, minden résztvevő emberfeletti teljesítményét. És érzem azt a zsigeri hatást, amihez foghatót talán rockkoncerteken érez az ember rajongóktól körülveve.

Az *Ilja próféta* (Sepsiszentgyörgy – Tamási Áron Színház) viszont azzal kerít hatalmába, hogy vigaszt tud nyújtani egy olyan világban, melynek játékszabályai olyannyira hasonlítanak a színpadon látható parabola – kulcsdráma? – minimáljelzésekből felépülő terrorjához. Jó látni, ahogy egy bohóc-próféta embersége kihúzza a világot a legmélyebb kárhozattól. A Bocsárdi és *Ilja* kínálta „virtuális tyúkhusleves” egy másik mese végére emlékeztet, a *Pajinkás János* vígszínházi padlástéri előadásának „valóságos” szeretetlakomájára, a Szegedi Dezső főzte túrós csuszás pörköltre. Szegedi Dezsőnek is meg kellene „szavazni” egy legjobb férfialakítást, hiszen Ámi Lajos meséinek médiumaként éppoly egyszerű, mint a POSZT keretében eljátszott *Tizenkét dühös ember* (Miskolc) egyik főszerepében vagy az évadvég egyik táncprodukciójának prózai vendégszereplőjeként a Várszínházban.

A legjobb előadások között is az élre kívánkozik Zsótér szegedi *Galileje*. A rendező érdeme is, hogy Király Levente az én listámon első mint férfi főszereplő, s Pataki Ferenc helye is biztos a legjobb epizódalakítások között.

A legjobb díszlet és a legjobb jelmez pedig ebben az évadban is az Ambrus–Benedek párosé.

A színészi alakításokra áttérve, bizony, nem egyszerű a döntés, hiszen a néhány sorral fentebb említett Pataki Ferencet láttam Szegeden az *Equus* igazán illúziókeltő főszerepében is. Szerencsém volt, hogy „kifogtam” Maszlay István nagy sikerű győri főszerepét, a *Szelem* Komoróczyját. Érett és fontos alakítás. És persze merészen túlbujánzó is. Évek óta ilyesmit vártam ettől a különleges, zabolázatlan tehetségű művésztől.

Nagy találkozás jött létre Veszprémben Fassbinder világával és hősnőjével. Palásthy Bea az alázat, a teljes önfeladás, a feloldódás hősnője. Az ilyen egyszeri alkalmakért érdemes élni a színésznek, és valljuk be, nekünk nézőknek is, akik helyett pokolra szállnak a kiválasztottak.

Új felfedezéseim között tartom számon ettől az évadtól Rezes Juditot, bár nevét korábban is ismertem. Pogány Judit rendezésében tűnt fel, a kommerszgyanus *Nassban*, a Buda Stage színpadán. A Zsótér-féle *Megbombázva* című stúdióprodukcióban kiderült, hogy a realista játékmód elrajzolásában is ügyes. Az ifjú Baggosy rendezte *Top Dogs* (Kamra) otthon, saját színházában, saját csapatában mutatta ugyancsak egyszerű pályakezdőnek.

Katona László nevét – szégyen ide és oda – nem ismertem eddig. Kisvárdán két egészen különböző szerepben láttam izgalmasnak. A *Csirkefej* sráca a marosvásárhelyi Nemzeti Színház Tompa Miklós Társulatának ügyes és jellegzetes tagjaként mutatta. Ebben semmi rendkívüli nem volt. Ám egy nappal korábban szenzációs-nak láttuk az Ariel Ifjúsági és Gyermekszínház ugyancsak marosvásárhelyi produkciójában, a *Példás történet* férfi főszereplőjeként.

Alternatív előadást is kell választani, ami az idej elkeserítően színvonalatlanra sikeredett szemle után elég nehéz feladat. Az „alternativitás” a hazai gyakorlatban egyet jelent a struktúrára kívül létrejött, alig finanszírozott, mégis működni képes színházcsinálói praxissal. A túl nagy bugyorban mindenféle rendű és rangú

esztétikai „tárgyak” kerülnek egymás mellé, az összemérhetetlenség reménye nélkül. A közvélekedés idesorolja az egyre erősebb és izmosabb tánc- és mozgásházai előadásokat is. Félek, sokan megköveznének azért, ami itt következik: számomra a legjobb, egyenesen zseniálisnak tűnő alternatív előadás a *Példás történet*. Ha „határokon belüli” fogalmakat keresünk leírására, mindenképpen alternatívnak kell minősítenünk Barabás Olga rendezését. Először is, mert nem a hagyományos kőszínházi közegben jött létre. Másrészt a saját színházukban „profi” szereplők itt teljesen kibújnak a bőrukából, s olyan lehetőségeket mutatnak fel önmagukból, olyan felfedezéseket tesznek önmagukról, amilyeneket a „hagyományos” színházi előadás nem tenne lehetővé. A narráció eredetisége, a szerepösszevonások, a mozgásházai elemek bevonása mind mesteri fokon történik. Nagyszerű színházi élmény, melynek „megkülönböztető” jelzője az alternatív, a szó legszentebb értelmében.

Amatőrök és alternatívok itthon július elején találkoztak, az ifj. Horváth Mihályról elnevezett kazincbarcikai nemzetközi fesztiválon. Uray Péter és a Panboro *Tranzitvároja*, Lukács László és a Kompania *Don Perlimpinje*, a pécsi egyetemista Szabó Attila *Pajinkás Jánosa* (Janus Egyetemi Színház) az élbolyt jelentik. Somogyi István „visszatérése” a sitkei–cellődömölki *Magyar Elektra*-val ugyancsak esemény! Sajnos az egyik, általam legjobbnak ítélt produkciót megbetegedés miatt nem játszották el Barcikán, mégis szerepelnie kell a listánkon. A Szárnyak Színháza keretében Deák Varga Rita *Verkli* című táncdrámája a legmegragadóbb és legtemperamentumosabb alternatív színházat jelenti. Ugyanúgy, ahogy a békéscsabaiai „zenés örület” alcímmel ellátott fantasztikus dinamikájú zenés szórakoztató előadásának (*Senki sem tökéletes*) is szerepelnie kell az évad legjobbjai között. Mert hát az ember szórakozni is szeret, a kritikus is felolvad időnként az örömben, mókában, kacagásban. Bár ha visszatérek kiindulópontomhoz, az igaz, a világmegváltó mégis a *Pác*.

A besorolhatatlan kategóriába elsőként Miskolc nevét írtam, mivel a „Bartók + ...” egyetlen aspektusát szeretném kiemelni. Az idej „... + Puccini” operafesztivál legizgalmasabb hozadéka egy belső minidemonstráció volt, négy zeneileg különböző *Kékszakkállú* egymás mellé állítása. A nyitó hangversenyen Polgár László és Hedwige Fassbaender énekelt, ugyancsak koncertszerűen szólalt meg a darab a diósgyőri várban a tüneményesen fiatal Horváth Ádám, valamint Lukin Márta közreműködésével. Az Aggteleki-cseppkőbarlangban igazi erotikus színház született. Hegyi Árpád Jutocsa értelmezésében a darab formailag a kortárs tánc határára mozog. Rácz István és Kertész Marcella halált megvető bátorsággal vetette bele magát ebbe a szokatlan és újszerű kalandba. Más úton járt a fesztivál zeneigazgatója, Kesselyák Gergely, aki a Nyári Színházban, tehát „szabadtéren” rendezte meg Bartók egyetlen operáját. Igen eredményes és célratoró módon éreztette, hogy olvad meg „a Mont Blanc csúcán a jég”. Judit tragédiáját kis túlzással gleccser-katasztrófa-ként állította elénk. Merész értelmezése szerint azonban *Kékszakkállú*–Cipolla is belepusztul (?) a történetbe. Kovalik Balázs tavalyi, operaházi és miskolci reformkonceptiója után végre – és ezért jár az elismerés a fesztiválszervezőknek – kiderült, hogy van olyan magyar zenemű, amely sokféle modern színházi értelmezést „kibir”. A már korábban megpendített húr tovább zeng... Vajon folytatódhat-e ez a nagyszerű nyári fesztivál, vajon igényli-e Miskolc és a környező világ az ilyesfajta érzéki és szellemi csemegézést???

A különdíjasok második sorában talán meglepő Debrecen nevét látni. Pontosítani is kell, hogy azoknak a „partizánoknak” a tevékenységét kívánom elismerni, akik a kőszínház jelenlegi út-keresése idején – természetesen a direktio támogatásával vagy türelmével – megmentették a színház becsületét ebben az évben Debrecenben.

Háy János *A Gézagyerekje*, a POSZT egyik díjazottja a Csokonai Színház hivatalos stúdió-előadásaként jött létre Pinczés István ren-

theater.hu – Illovszky Béla felvétele

A Fővárosi Önkormányzat Különdíja: a sepsiszentgyörgyi színháznak a Vendégségben Budapesten-sorozat keretében játszott Ilja próféta című előadása (Rendezte: Bocsárdi László)

dezésében. Jámbor József „profi” színész Debrecenben, bár ezúttal országos csapattal állította színpadra és utaztatta országszerte Garaczi László *Csodálatos vadállatok* című új darabját. A debreceni egyetem megtalálta az együttműködés módját a színházzal, így az idegen nyelvű nemzetközi fesztivál a stúdiószínházban kapott ott-hont a tavasszal. Ugyanitt adta elő Lukovszky Judit a Francia Tanszék színjátszóival, párhuzamosan magyarul és franciául Strindberg egyfelvonásosát. Nagyon érdekes struktúrájú, izgalmas fénytörésekkel operáló előadás sikeredett. Majd a Tóth Csaba vezette Kalipszis Egyetemi Színpad, a régi magyar irodalom remekéhez fordulva, színháziak és egyetemiak közös erőfeszítésével Csokonai *Karnyónéját* tűzte műsorra. Konfliktusokkal teli partizánévad volt ez, dicsérendő, hogy minden nehézség ellenére létrejött és működött.

Tehát bábszínházban és stúdióban, alternatív módon vagy szuperprofikkal, szabálykövetően és paradigmaváltóan működött a színház szeptembertől júliusig. A listáimon csak a fontos előadások és a jelentős teljesítmények szerepelnek. A citromdíjakról és citromdíjasokról most ne essék szó.

ZAPPE LÁSZLÓ

Népszabadság

- **A legjobb új magyar dráma:** HÁY JÁNOS: *A GÉZAGYEREK – SPIRÓ GYÖRGY: ELSÖTÉTÍTÉS*
- **A legjobb előadás:** SZENT GYÖRGY ÉS A SÁRKÁNY (Katona József Színház, rendezte: Zsámbéki Gábor) – ÍGY VAN (HA ÍGY TETSIK) (Kolozsvar, rendezte: Vlad Mugar) – OIDIPIUSZ KIRÁLY és OIDIPIUSZ KOLONOSZBAN (Veszprém, rendezte: Ruszt József)
- **A legjobb rendezés:** *A GÉZAGYEREK* (Debrecen, rendezte: Pinczés István) – ERDŐ (Kaposvár, rendezte: Ascher Tamás)
- **A legjobb szórakoztató/zénes előadás:** –

- **A legjobb alternatív előadás:** W – MUNKÁSCIRKUSZ (Krétakör Színház, rendezte: Schilling Árpád) – ÖL, BUTÍT (Szkéné Színház, rendezte: Pintér Béla)
- **A legjobb gyerekelőadás:** –
- **A legjobb női főszereplő:** BÁSTI JULI (*Hedda Gabler*, Katona József Színház) – UDVAROS DOROTTYA (*Jelenetek egy kivégzésből*, Madách Kamara) – MOLNÁR PIROSKA (*Erdő*, Kaposvár)
- **A legjobb férfi főszereplő:** MADAY GÁBOR (*A Gézagyerek*, Debrecen) – KIRÁLY LEVENTE (*Galilei élete*, Szeged) – GÁLFFI LÁSZLÓ (*Oidipusz*, Veszprém)
- **A legjobb női mellékszereplő:** CSOMÓS MARI és SCHELL JUDIT (*A kripli*, Radnóti Színház) – TÖRŐCSIK MARI (*Szent György és a Sárkány*, Katona József Színház)
- **A legjobb férfi mellékszereplő:** MISKE LÁSZLÓ és KÓTI ÁRPÁD (*A Gézagyerek*, Debrecen) – SENKÁLSZKY ENDRE (*Így van [ha így tetszik]*, Kolozsvar)
- **A legjobb díszlet:** GYARMATHY ÁGNES (*A Gézagyerek*, Debrecen) – GOTHÁR PÉTER (*A kripli*, Radnóti Színház)
- **A legjobb jelmez:** FÖLDI ANDREA (*Top Dogs*, Kamra)
- **A legígéretesebb pályakezdő:** REZES JUDIT (*Top Dogs*, Kamra)
- **Különdíj:** MÁCSAI PÁL a Madách Kamara újjáélesztéséért

Az évről általában csak annyit mondanék, hogy most érte a magyar színházi életet az utóbbi évtizedek egyik legsúlyosabb csapása: fölépült az új Nemzeti Színház. Mielőtt azonban pusztító hatását igazán kifejthette volna, megbukott az a kurzus, amely létrehozta. Az elmúlt évadban még nem volt érzékelhető az a dezorganizáló hatás, amellyel az új színház új társulatának létrejötte járt volna (a műsoráról nem is szólva), a következőben meg talán ez a hatás nem is fog érvényesülni. A Madách Kamara átalakulása viszont érzékelhetően új szint hozott a palettára. A *Szent György és a Sárkány*, valamint a *W – Munkáscirkusz* pedig olyan események, amilyenekre szerintem évek óta nem volt példa magyar színházban.